

De archeologie van Weert-Nederweert van de prehistorie tot de Middeleeuwen

dr. H.A. Hiddink
zelfstandig archeoloog, Amsterdam

cursus 'Weerterlogie', 7 oktober 2026

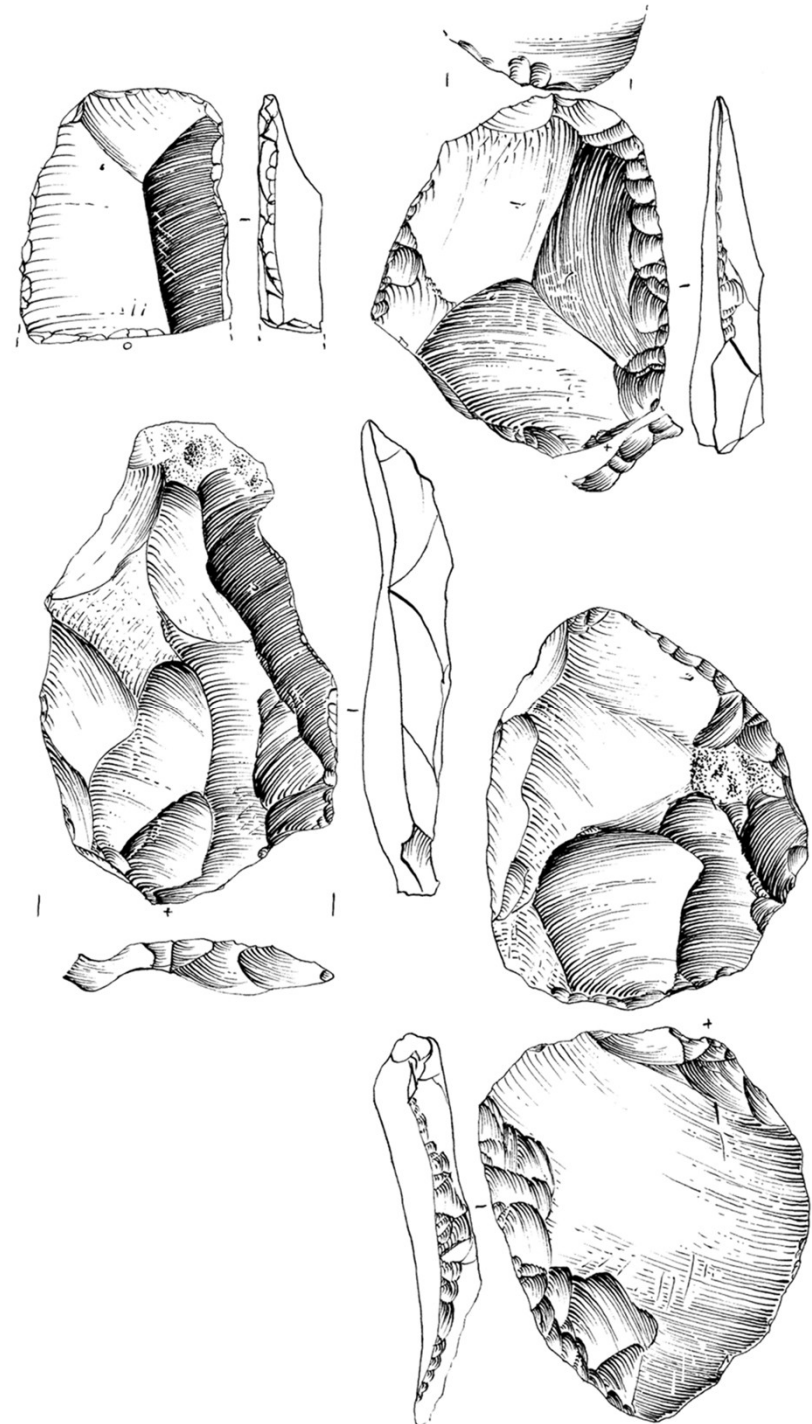
Midden Paleolithicum = Midden v.d. Oude Steentijd

jager / verzamelaars

Neanderthalers, 150.000-40.000 jaar geleden

vuursteen met 'windlak'

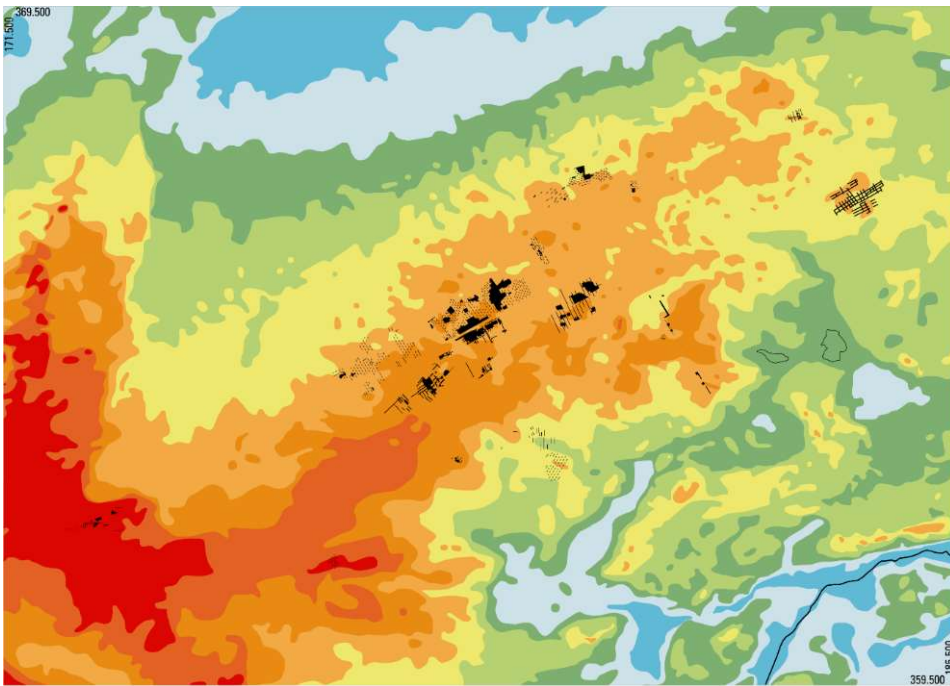

grassteppe

werktuigen omhoog gekomen
door vorst/dooi in permafrost

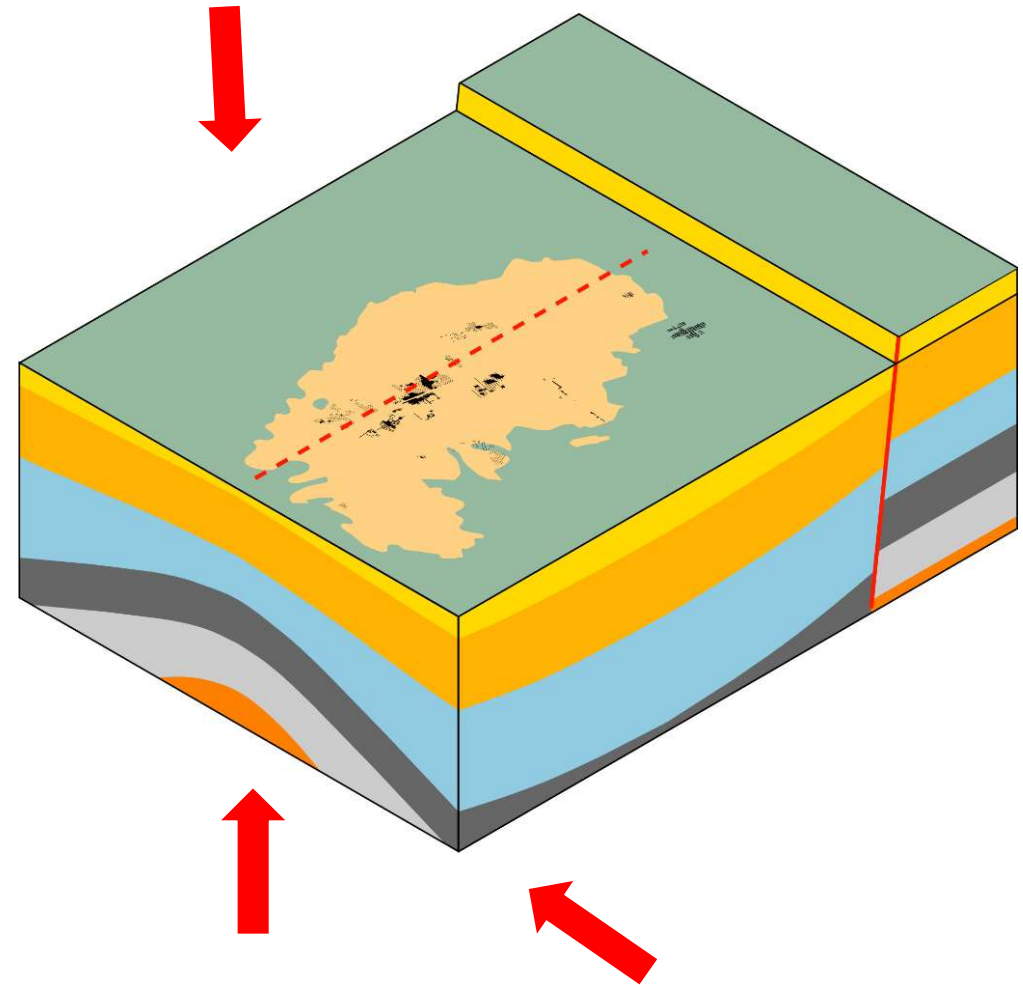
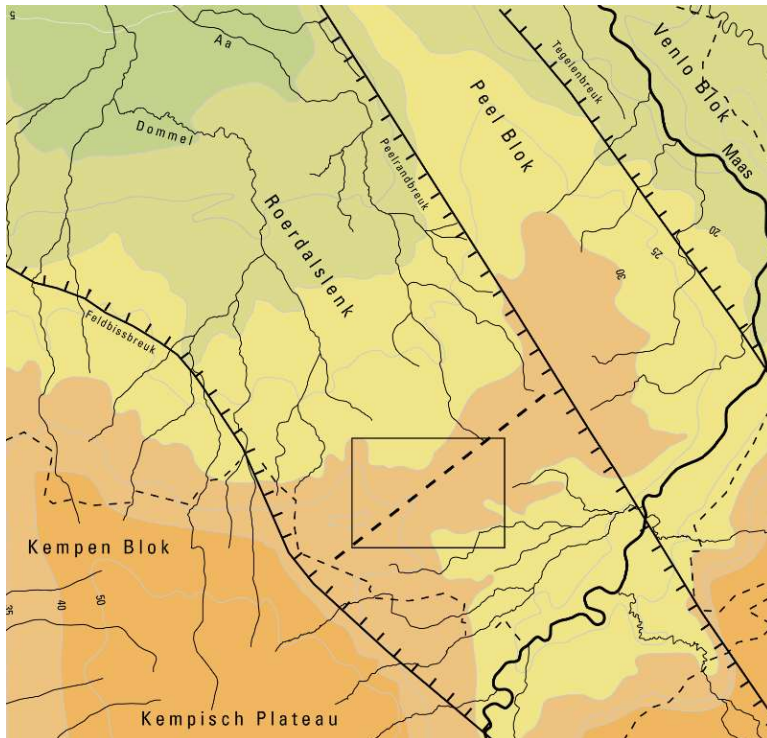
later overstoven met dunne laag dekzand

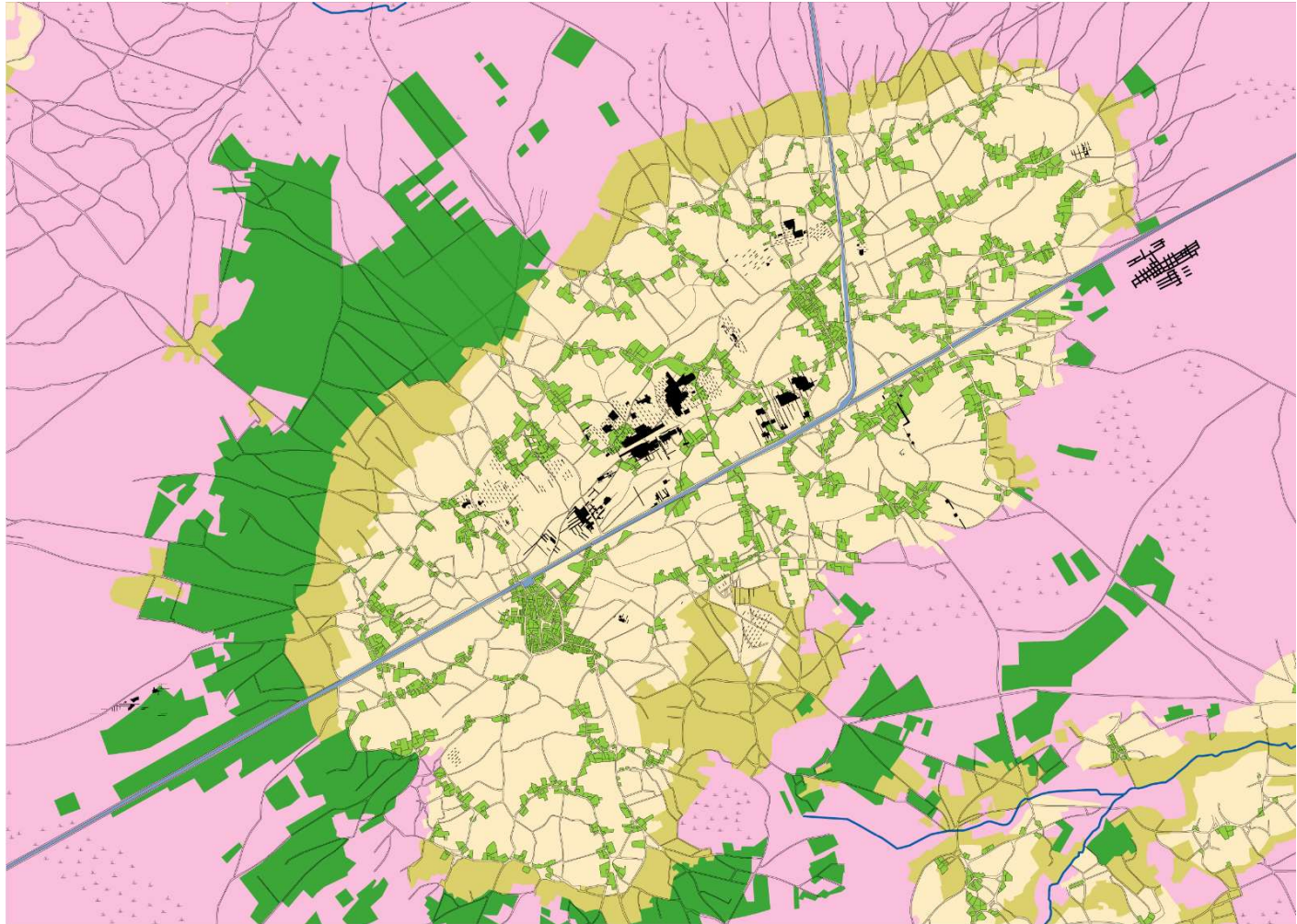

Geologie

- hooggelegen rug in Roerdalslenk door oude gebergtevorming

oudste kadaster/topografische kaart 1840: duidelijke tweedeling landschap

- 'eiland' met leemrijk dekzand: oude akkercomplexen
- leemarm zand of laaggelegen: heide en pelen

Laat Paleolithicum en Mesolithicum

jager / verzamelaars

35000-5000 voor Chr.

Rondom 'dekzandeiland' liggen vuurstenen werktuigen aan het oppervlak

- Sarsven, De Banen, Ecoduct A2, Tungelroysche beek
- vennen e.d., meer landschappelijke variatie en dus voedselbronnen

Late Bronstijd en Vroege/Midden IJzertijd 'Urnenveldentijd'

1000-250 voor Chr.

iedereen is boer

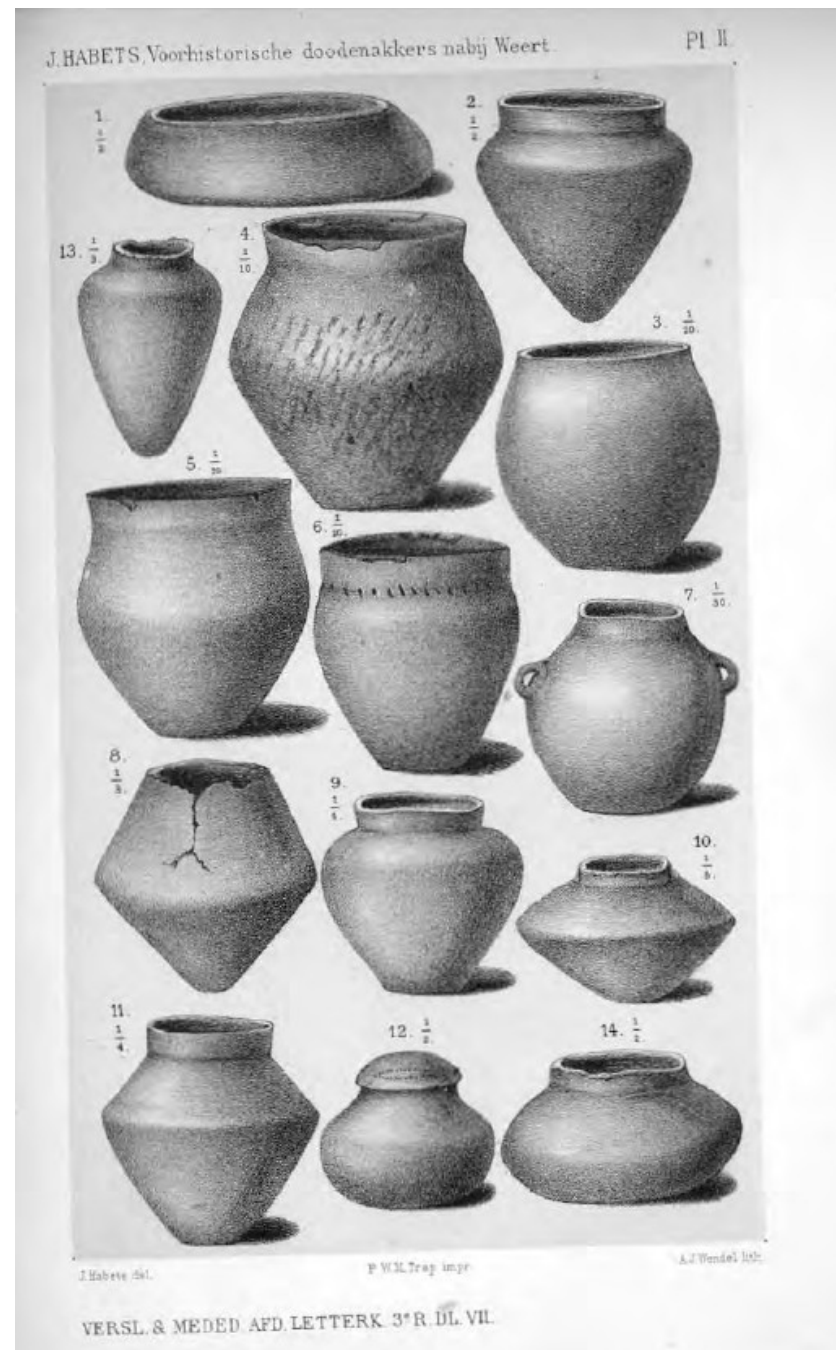

rond 1890 Boshoverheide (en Nederweert-Eind): urnenvelden

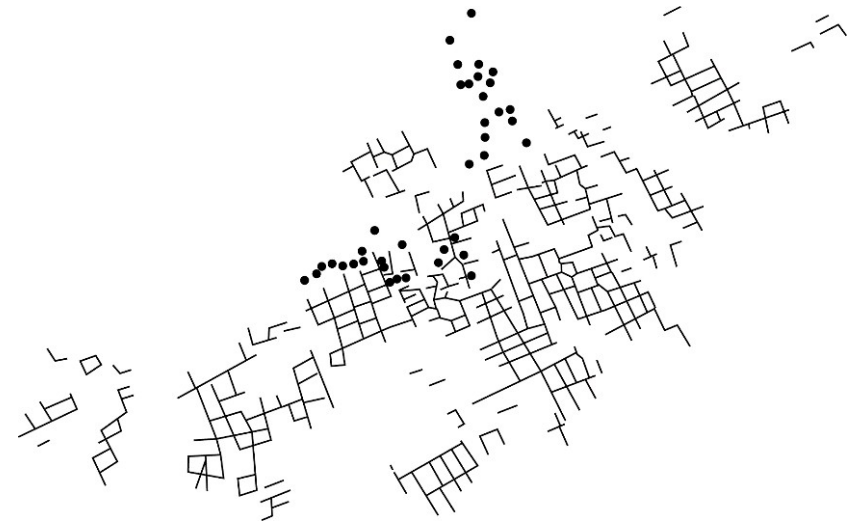
Na ontvangst van postwissel van
één Gulden, zend ik P. Q R. franco.
Songefranc. P. 4 planten **witte heide**.
of Q. 5 planten Zonnedaauw (**Drosera**), een vleeschetend overblijvend
gewas, of R. 1 plant **witte heide** + drie
Drosera's, of 8. 1 Germaansche **Urne**
± 2000 jaar oud (gedolven uit de door
mij ontdekte Germ. Begraafplaats te
Boshoven (gem. **Weert**), voor bloem-
pot.

Le Courier de la Meuse, 24-2-1890

Landbouw gemengd bedrijf

- akkerbouw in enorme 'celtic fields' (Nederweert-Gebleektendijk!)
- erven 'zwerfen' door akkercomplex
- gerst, pluimgierst, emmertarwe
- rund, schaap/geit, varken

IJzertijd-raatakkers in Drenthe

Archeologisch onderzoek heide na ca. 1970 taboe: 'woeste grond' > natuur

Vanaf 1994 systematisch onderzoek in uitbreidingsplannen

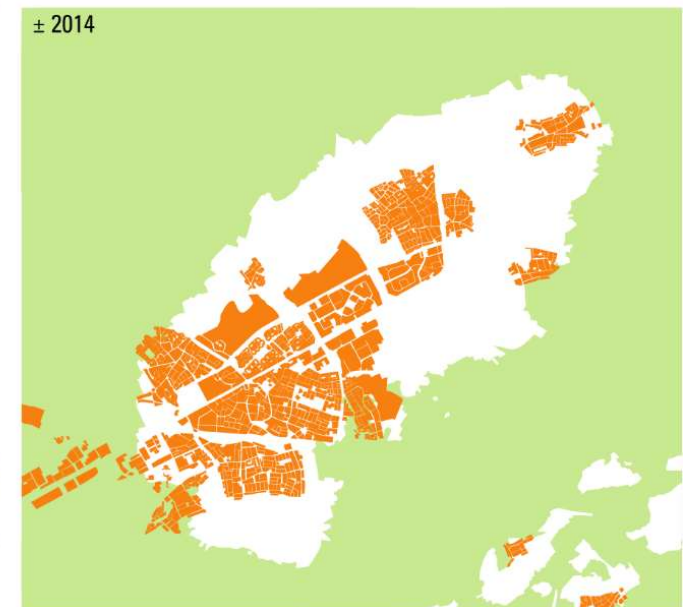
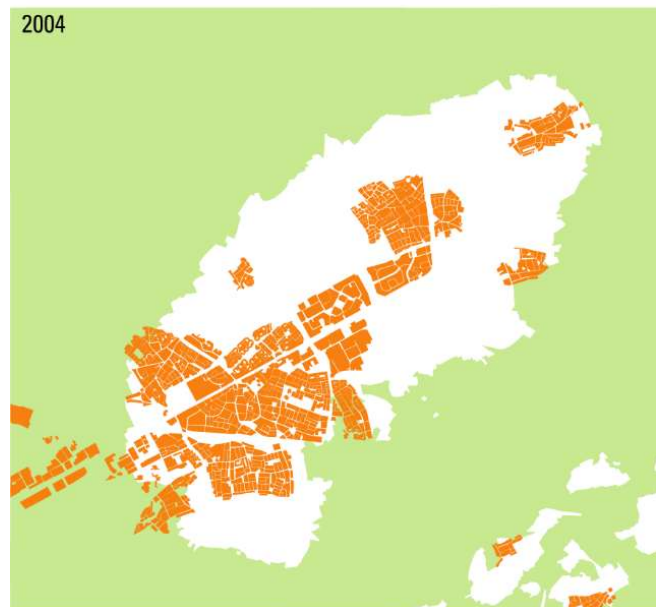
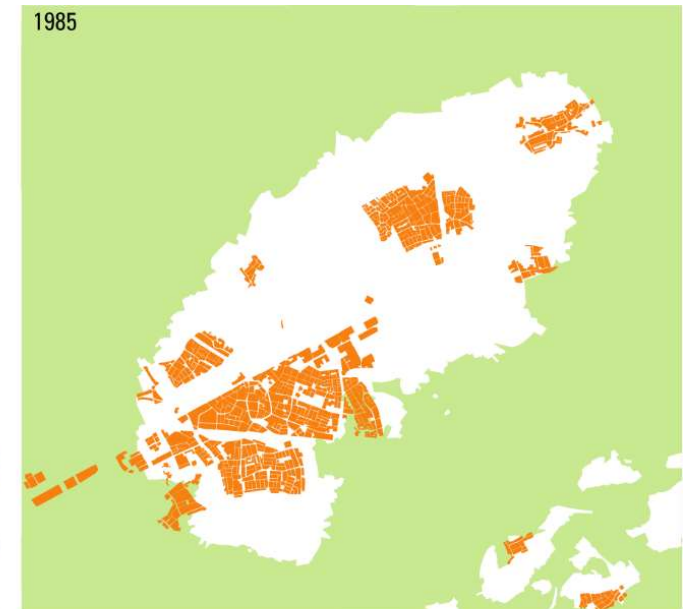
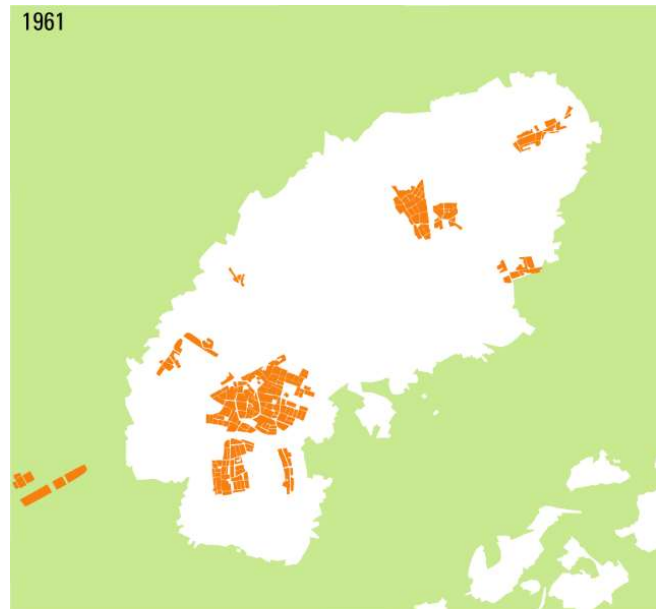

Weert

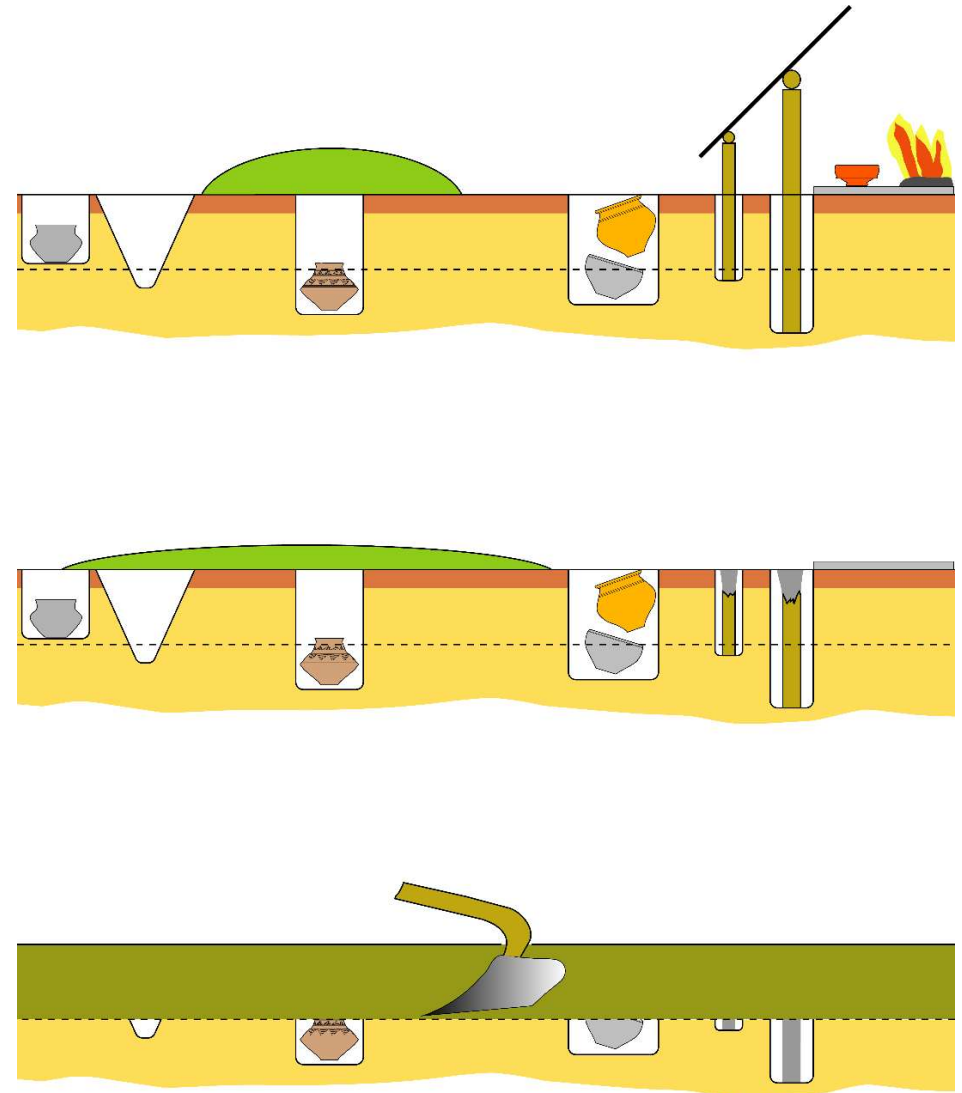
- Laarderweg/Molenakker
- Kampershoek Zuid
- Kampershoek Noord
- Laarveld

Nederweert

- Rosveld/Pannenberg II
- Hoebeakker

- oude maaiveld verspit en verploegd
- daardoor ontstane akkerlaag 'verbergt' archeologie

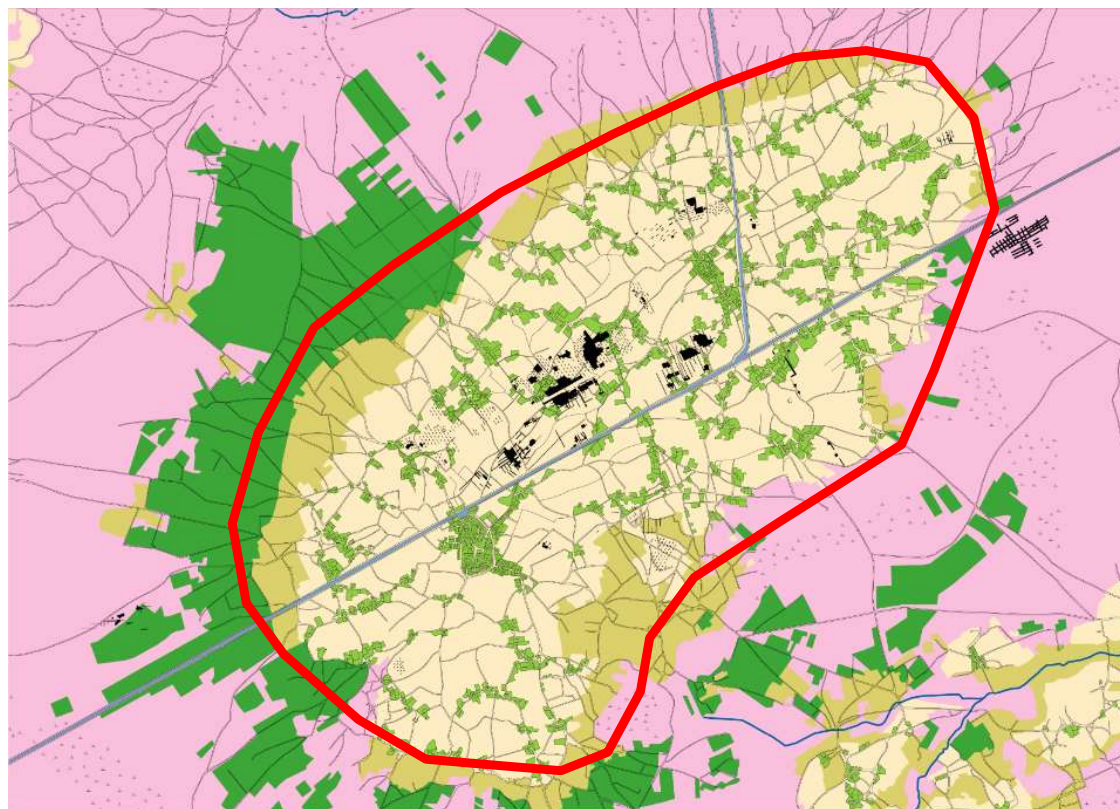

Modern opgraven:

- rupskraan
- schep (minigraver – troffel)
- GPS
- 1000 m²/dag

	oppervlakte (hectare)	% onderzocht	% opgegraven
dekzandeiland	4600	4	1
na 1994 ontwikkeld	400	46	10
onderzocht	185		
opgegraven	40		

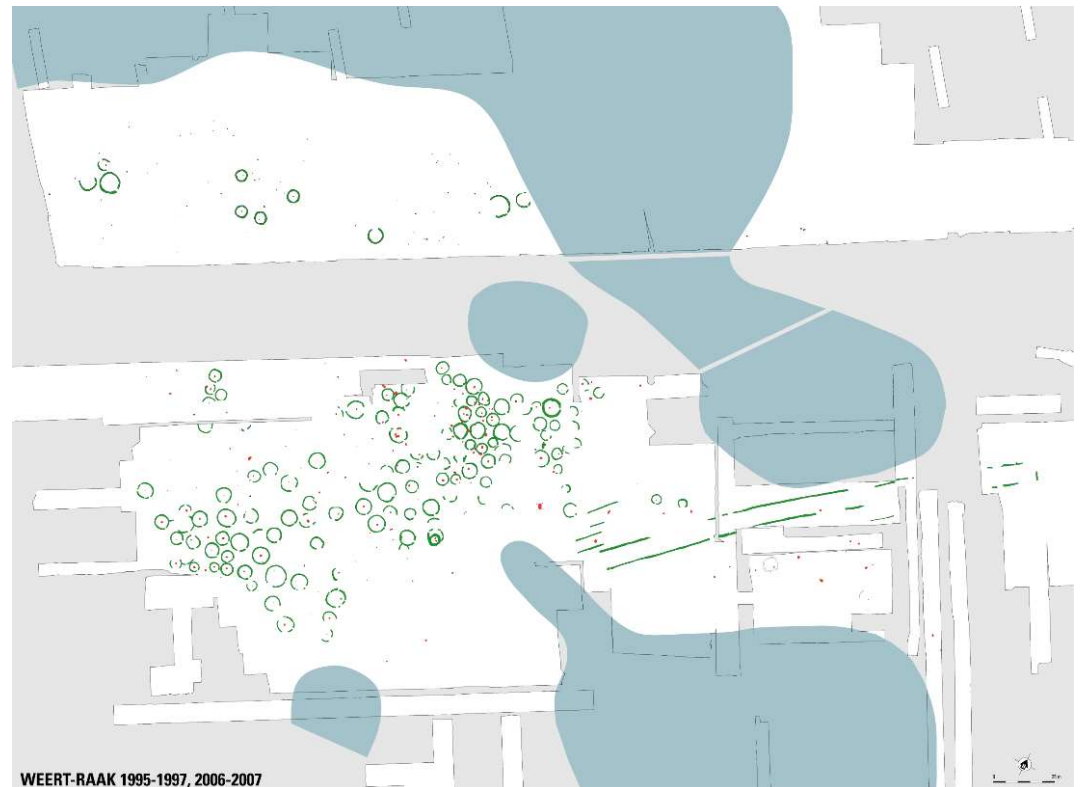
verder met het verhaal

gebleven bij Urnenveldentijd 1000-250 voor Chr.

urnenvelden

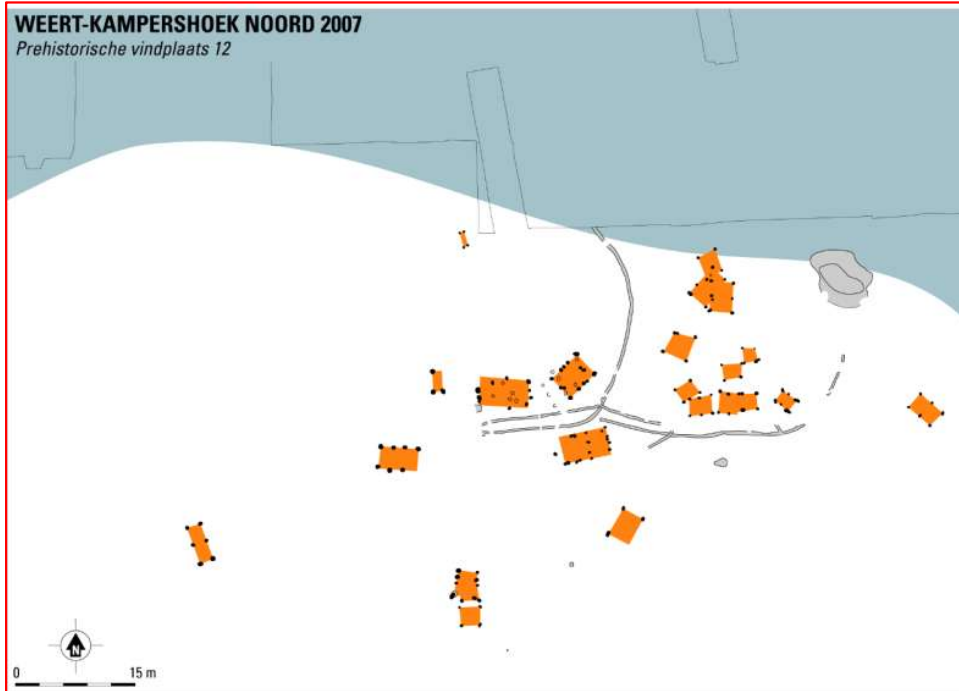
- Weert-Raak onder akker dekzandeiland
- crematies los of in urnen
- langbed Raak 180 m lang!
- 'iedereen' een eigen graf

WEERT-RAAK 1995-1997, 2006-2007

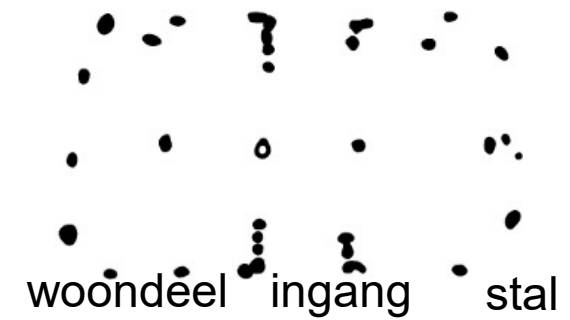
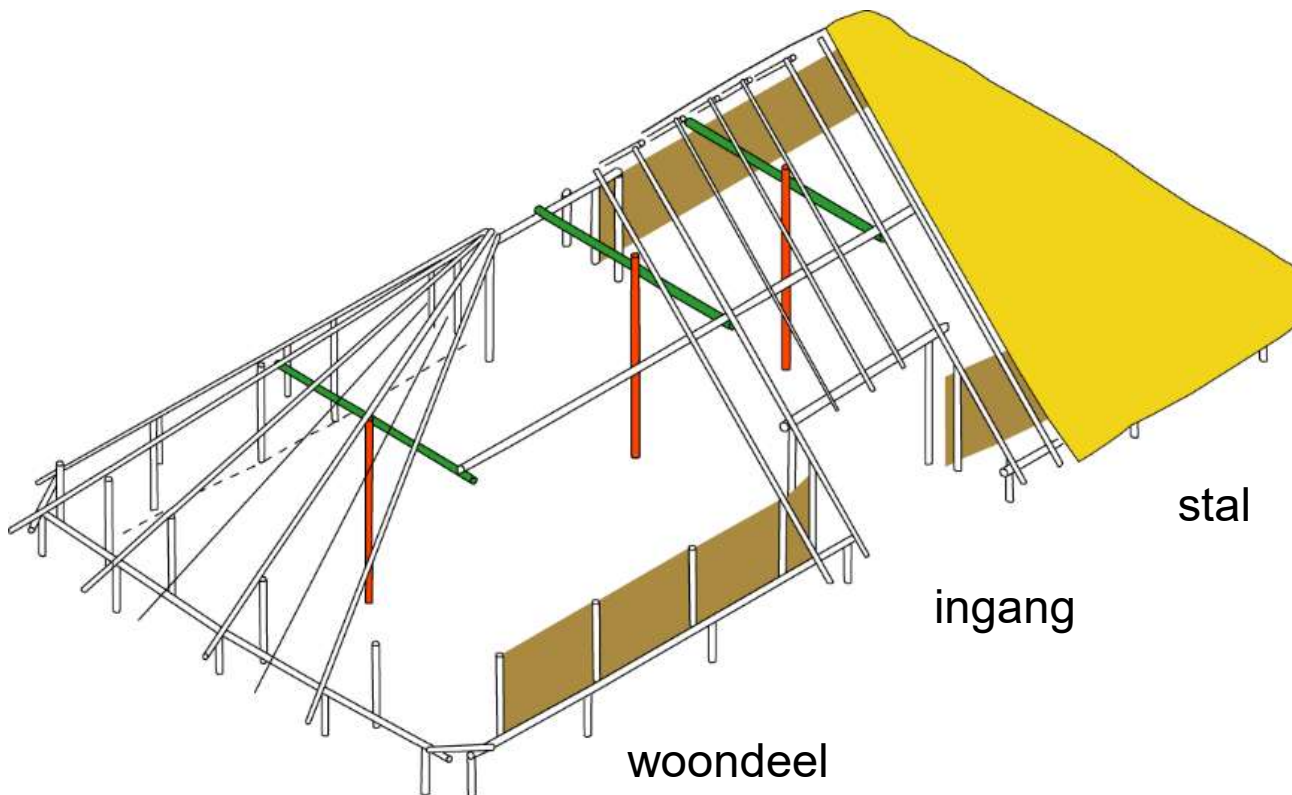
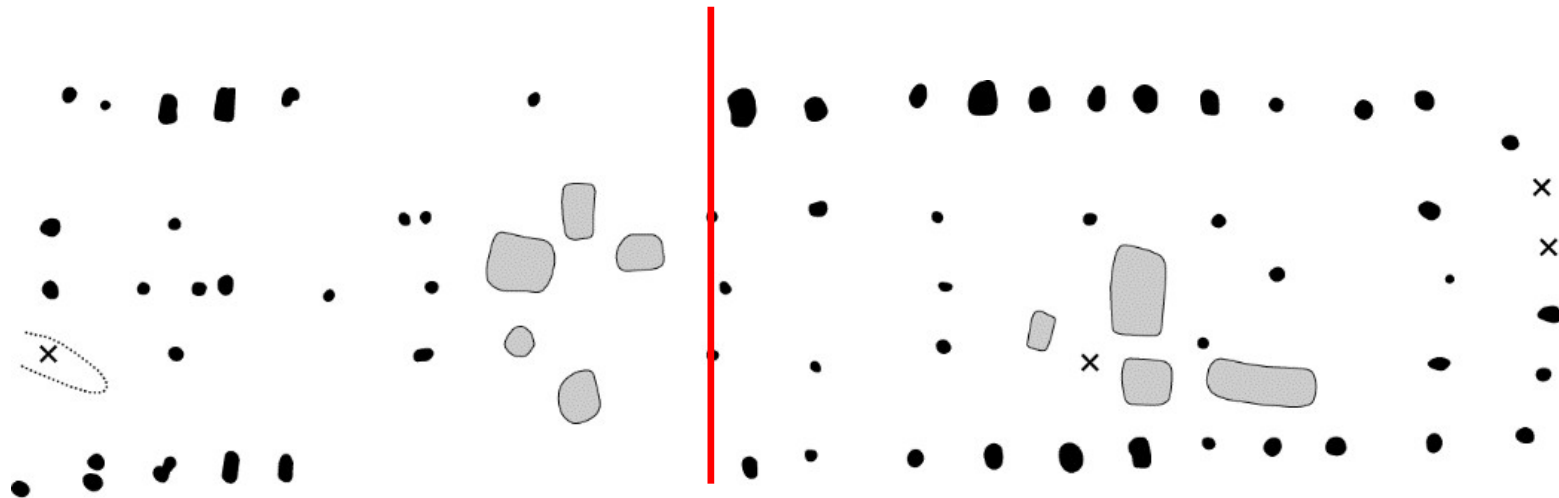
Nederzettingen

- vooral 'spiekers', zwaar gefundeerd dus diepe sporen
- slechts paar voorbeelden van huizen

Eerste voorbeelden van huizen: Nederweert-Heobenakker

36 x 8.5 m
10.5 x 6 m

Late IJzertijd

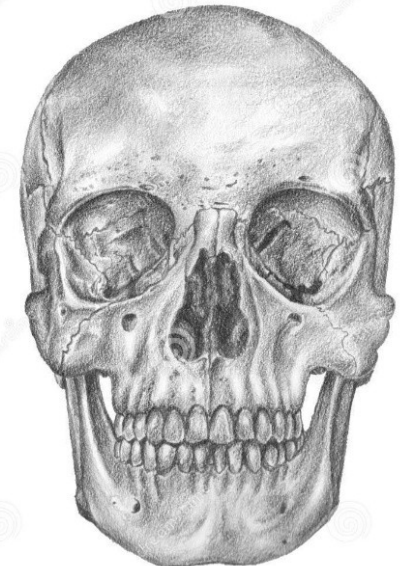
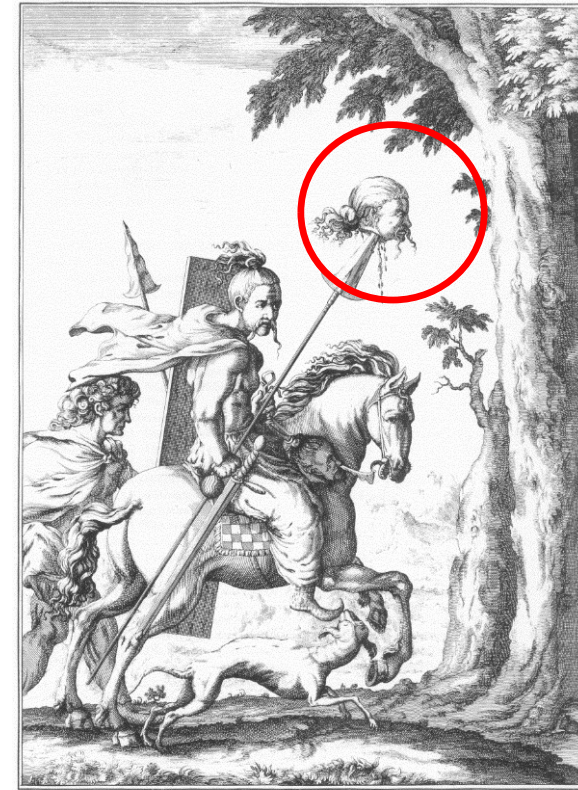
250-20 voor Chr.

(lang) vóór de komst v.d. Romeinen

boeren-krijgers

- huizen en landbouwsysteem blijven hetzelfde
- aanwijzingen voor gewelddadige samenleving

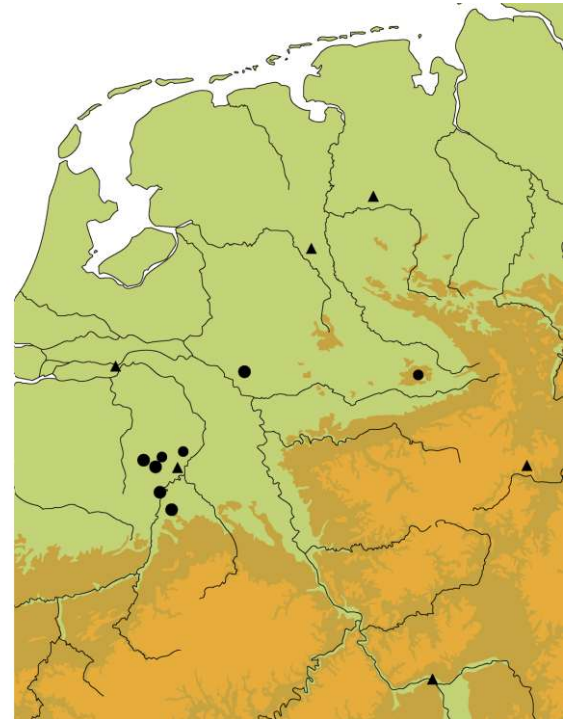
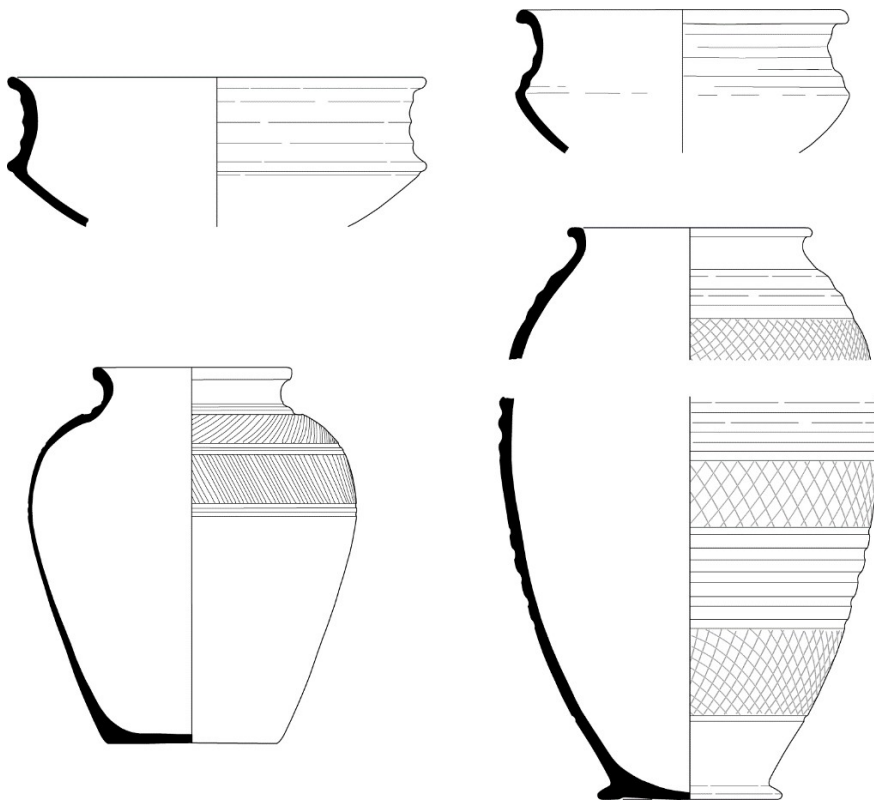

contacten met

- Noord-Frankrijk
- Noord/Midden Duitsland

contacten elites

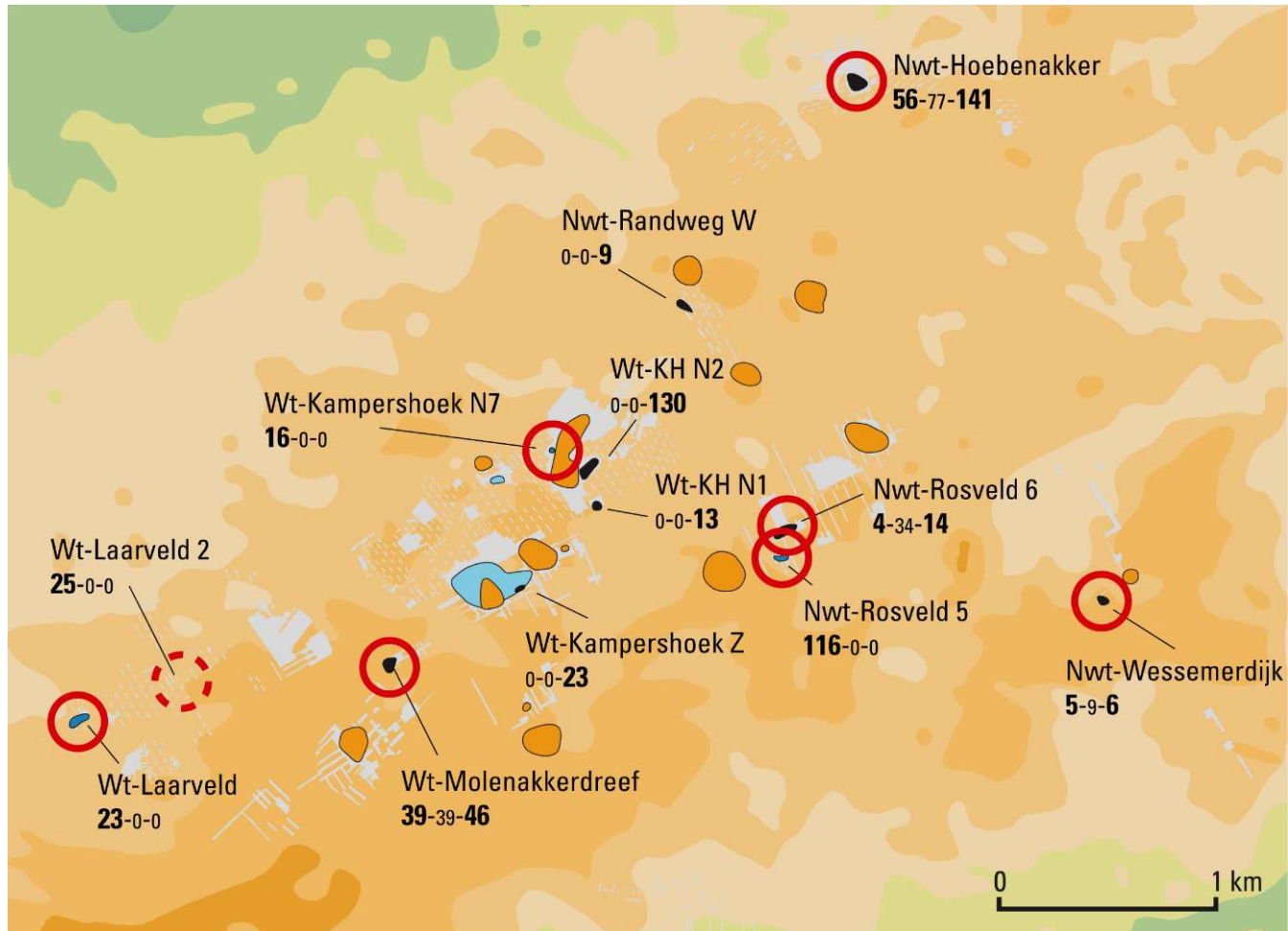
- hulp bij conflicten, 'diplomatie'
- huwelijksbanden
- handel

Noord-België, Zuid-Nederland, deel Rijnland EBURONES

Late IJzertijd, 8 grafvelden tussen Weert-Nederweert

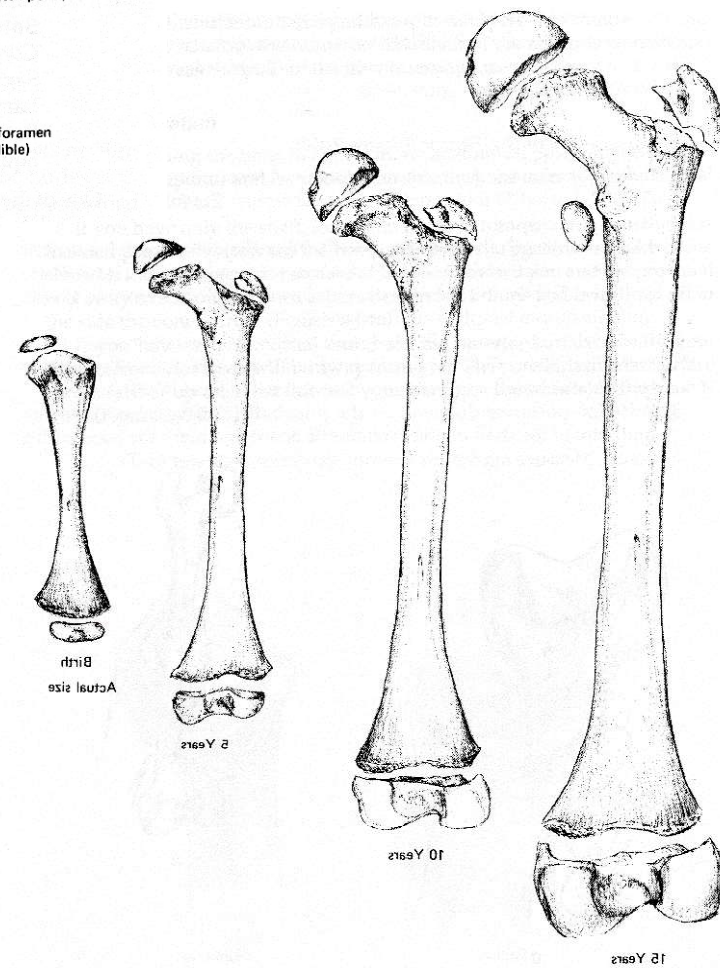
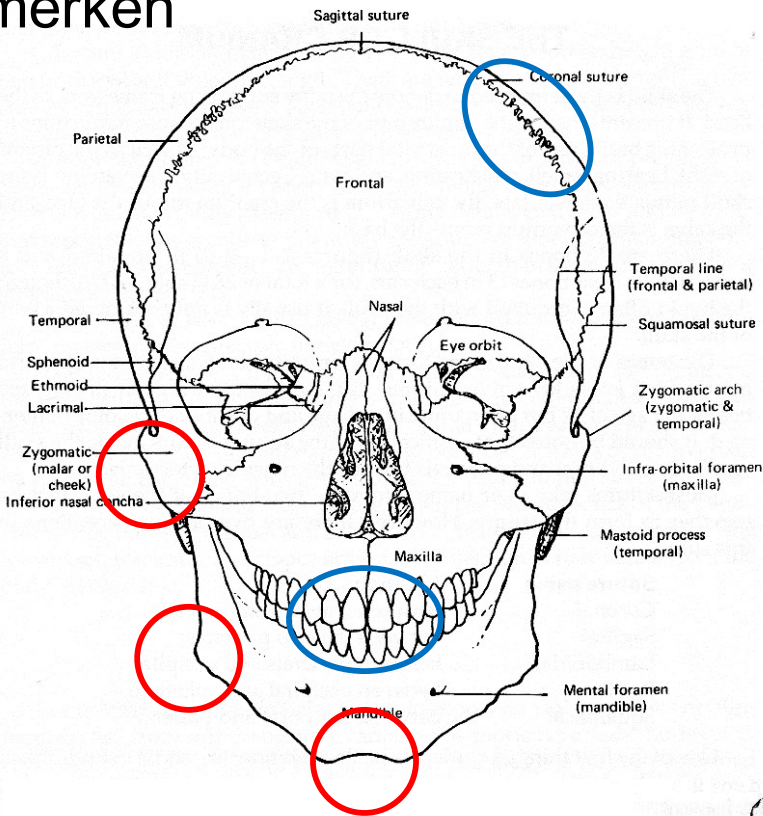
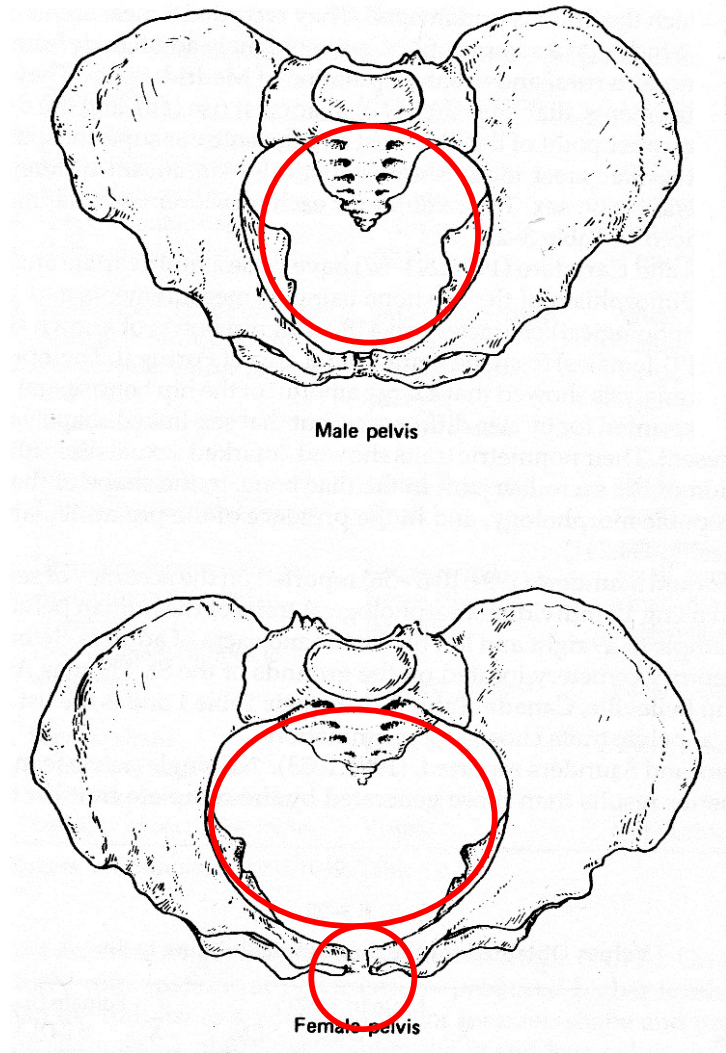
- Weert-Laarveld
- Molenakkerdreef
- Kampershoek Noord II/7
- Nederweert-Rosveld 5/6
- Wessemerdijk
- Hoebenakker

voor Nederland uniek inzicht materiële cultuur Late IJzertijd

Geslachts- en leeftijdskenmerken

Geslachts- en leeftijdsbepaling bij onverbrand bot relatief precies
(m.u.v. > 50 jaar)

Bij crematieresten lastig: vaak maar 1 of 2 kenmerken aanwezig

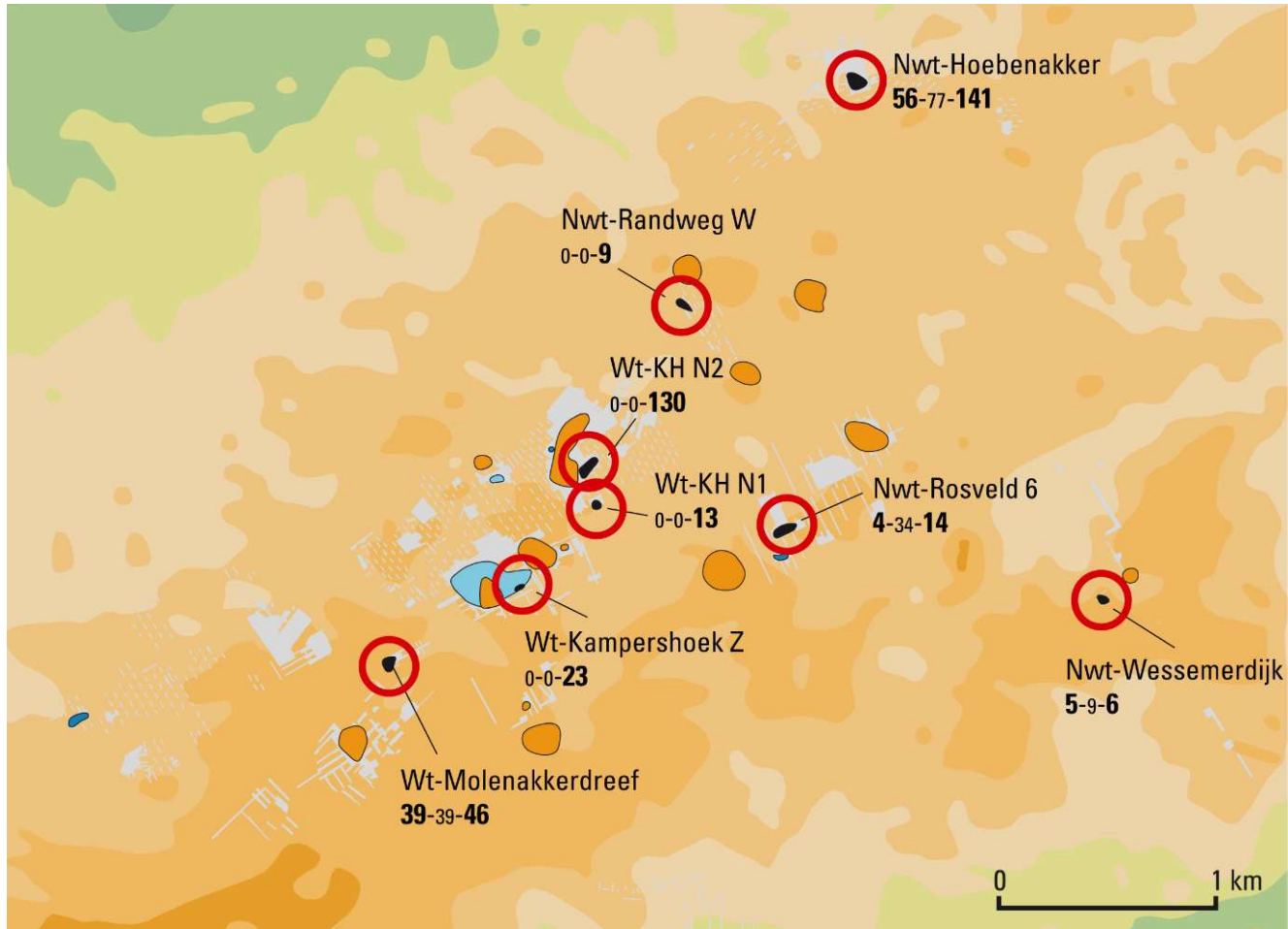
Romeinse tijd

20 voor – 270 na Chr.

boeren in de periferie van een wereldrijk

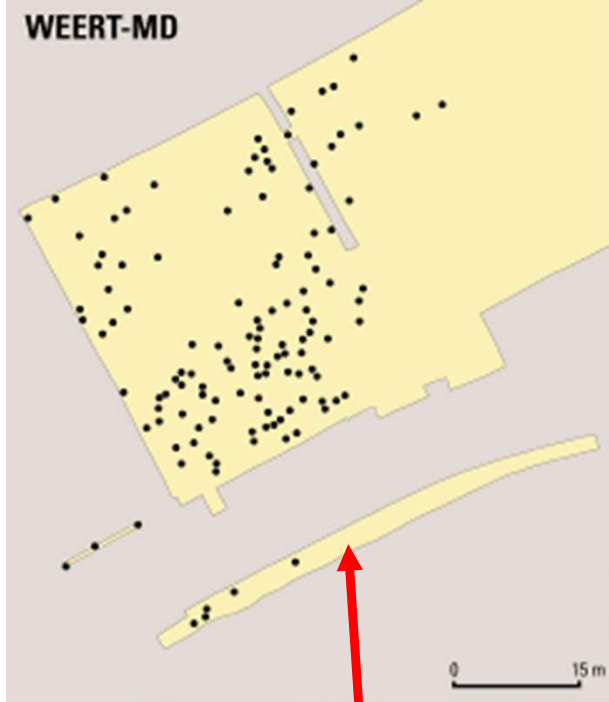

Romeinse tijd, 0-270 na Chr. eveneens 8 grafvelden

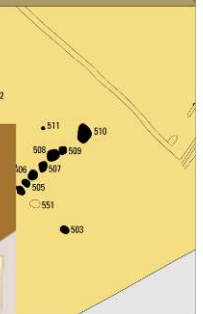
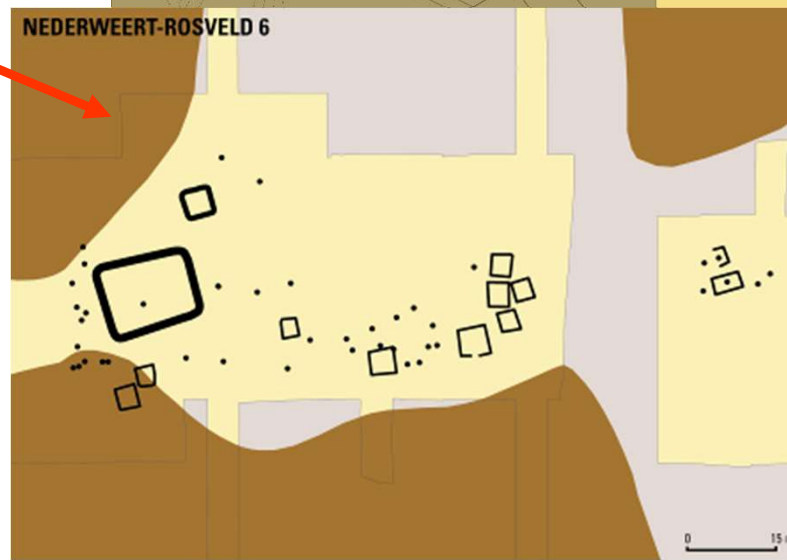
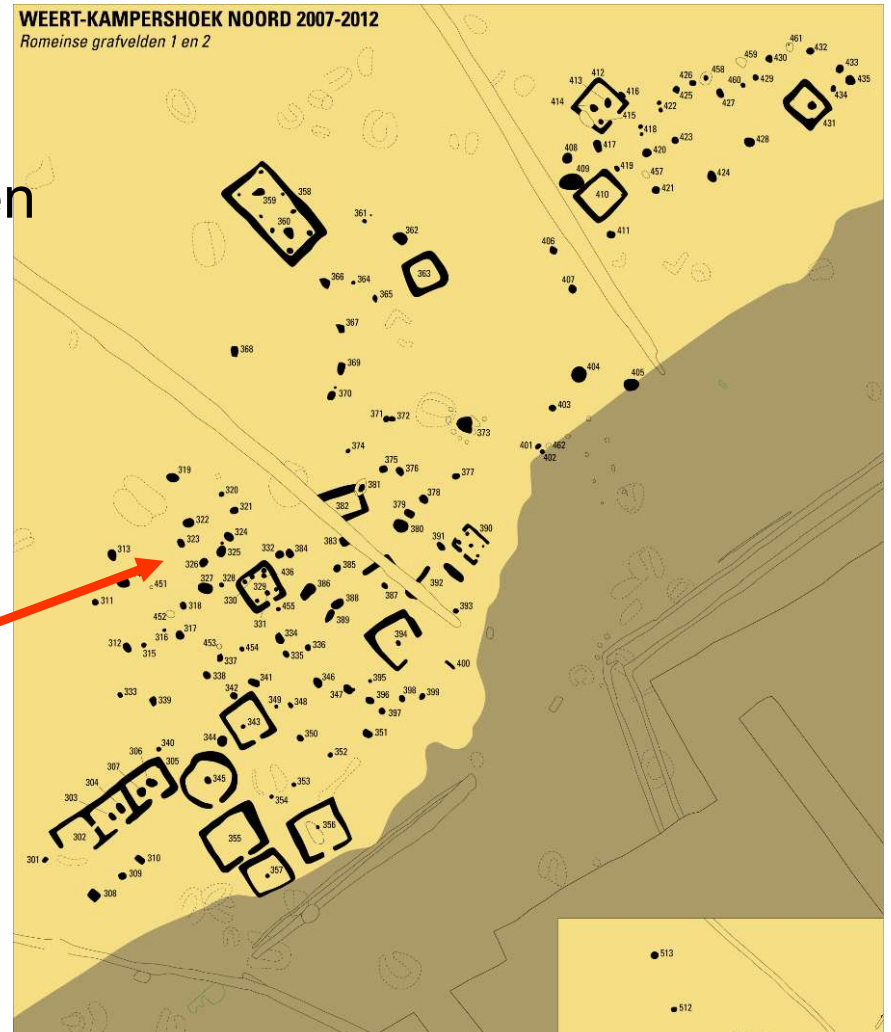
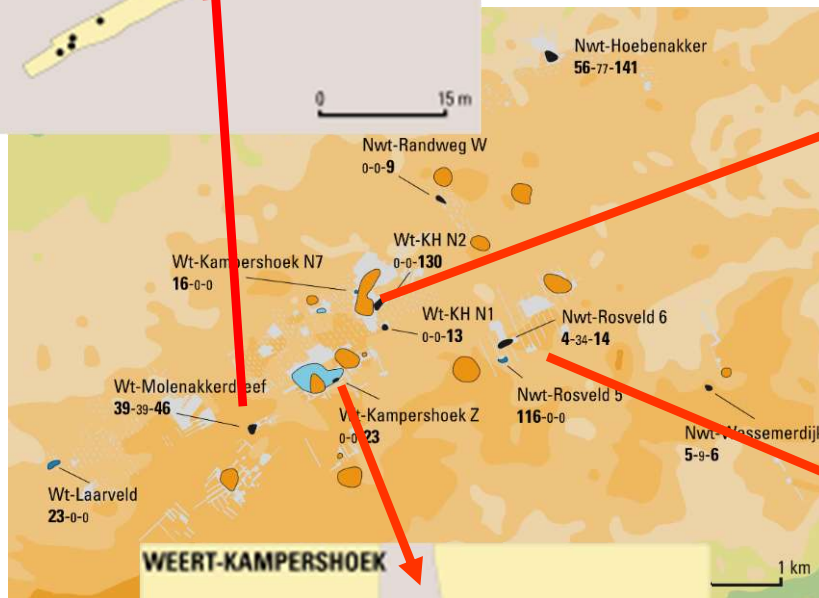
- Molenakkerdreef
- Kampershoek Noord II/1-2
- Nederweert-Rosveld 6
- Wessemerdijk
- Hoebenakker

Grafvelden verschillen

- omvang
- % randgreppels
- datering

Graven

- nauwelijks urnen
- alleen crematie
- crematie en brandstapelresten
- sommige met compleet aardewerk 3-4 stuks
- minder met munten, metaal, glas

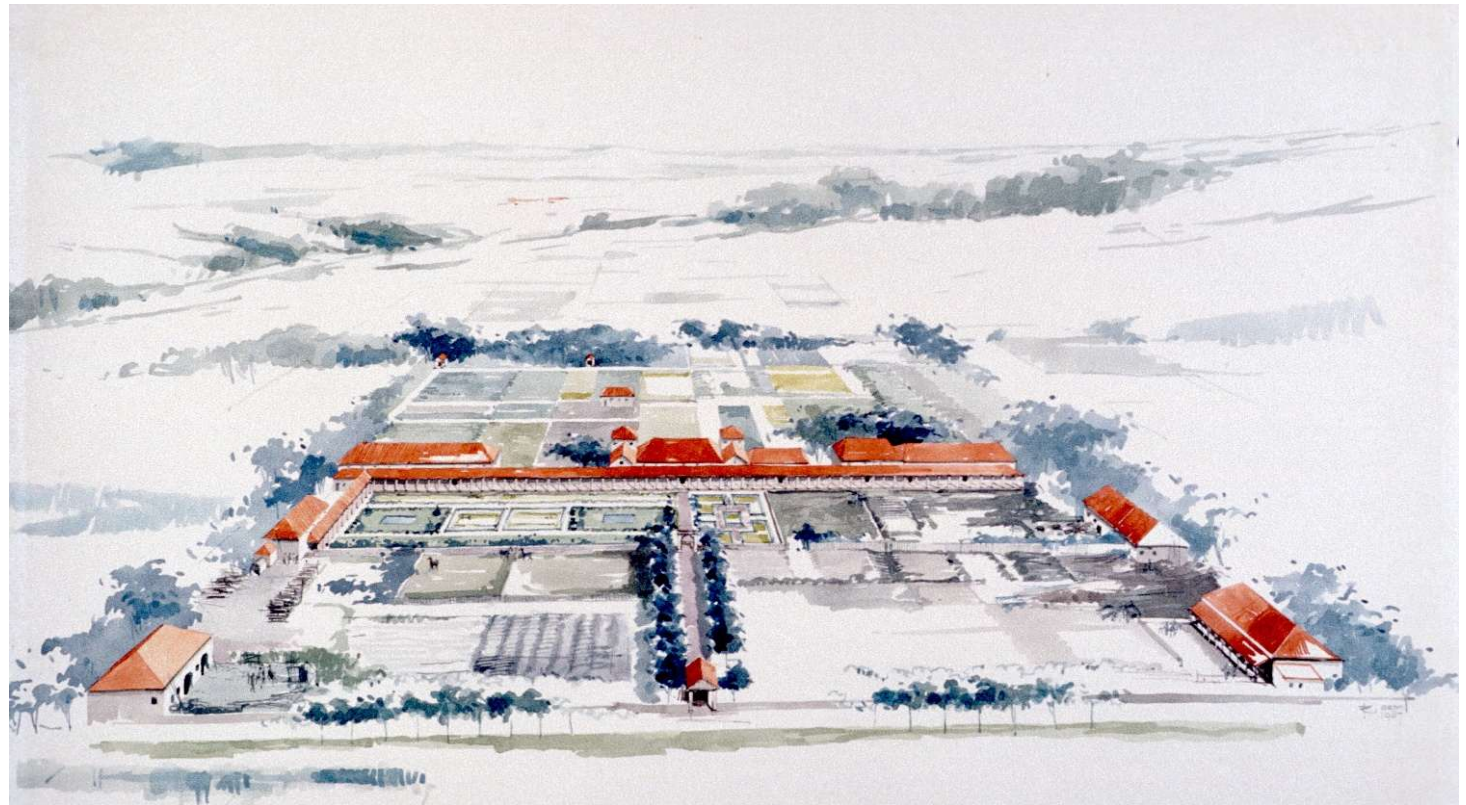
Romeinse munten
glazen kom

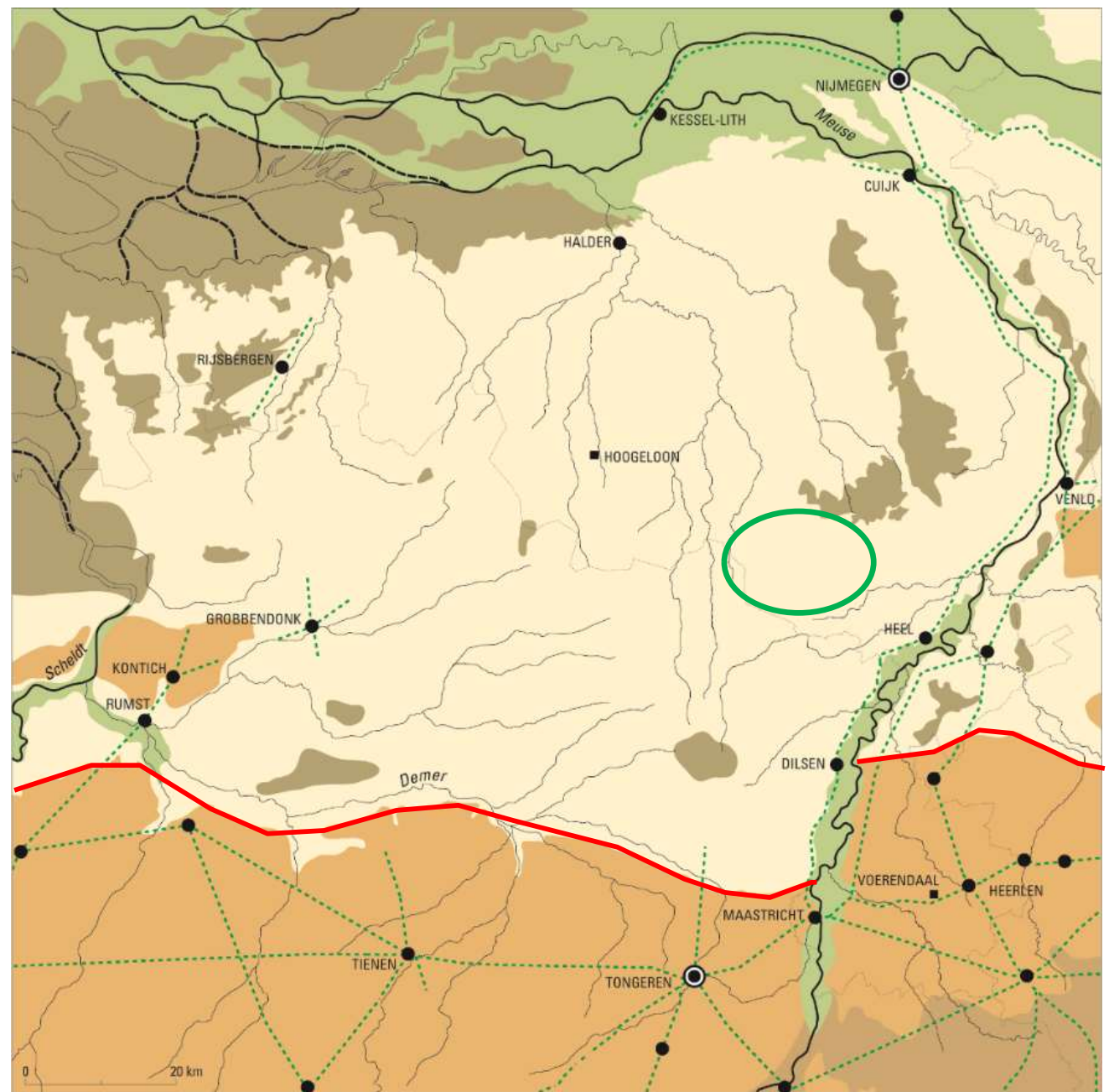
kraal
mesjes

Romeinse nederzettingen: houten huizen, geen villa's

villa's vooral op de
Zuid-Limburgse löss
>> grootschalige teelt graan

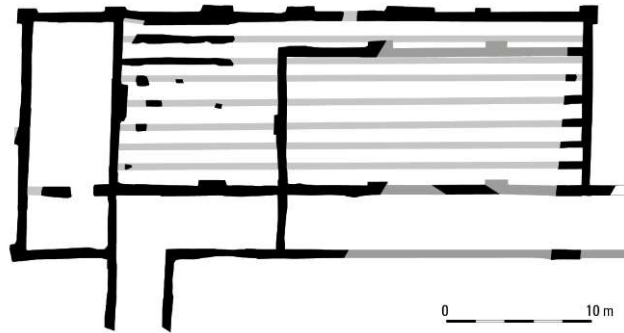

löss Voerendaal
horreum 1000 ton

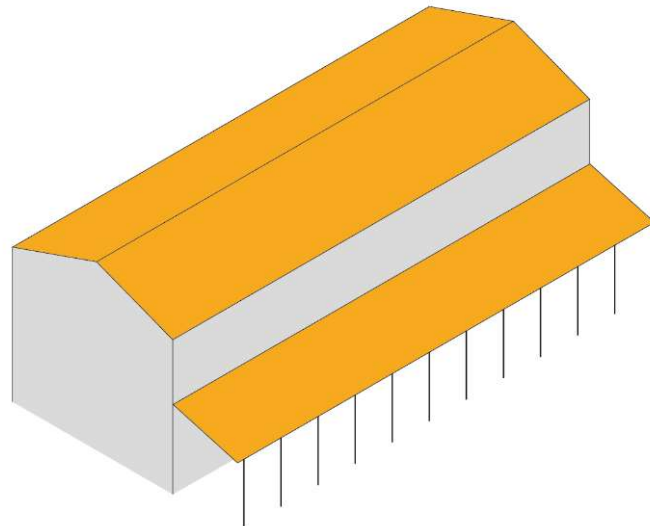
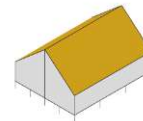
zand Nederweert
10 ton

VOERENDAAL-Ten Hove 408

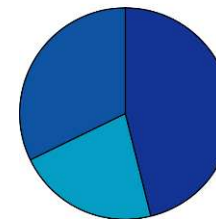

NEDERWEERT-Rosveld 314

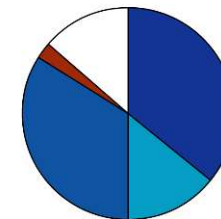

zand: 'prehistorische' granen, pap
löss: 'Romeinse' granen, brood

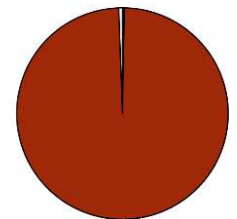
VROEGE IJZERTIJD
RIETHOVEN

ROMEINSE TIJD
HOOGELOON, OSS, VENRAY

ROMEINSE TIJD
VOERENDAAL

GERST

SPELT- EN BROODTARWE

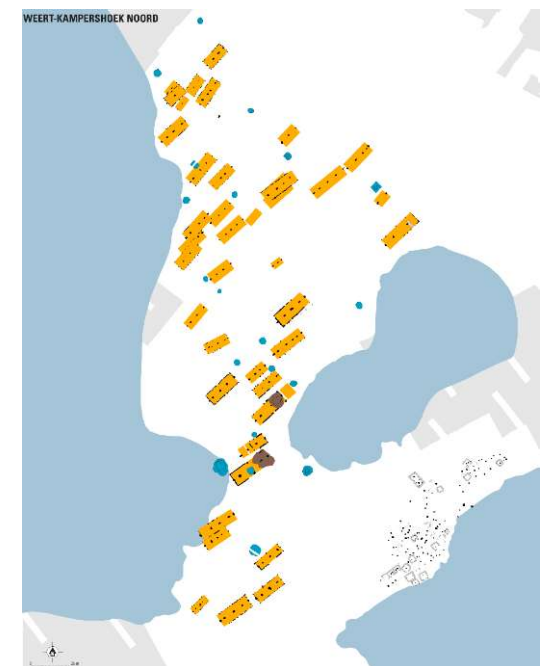
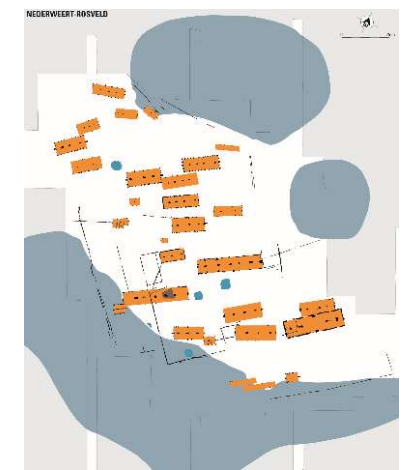
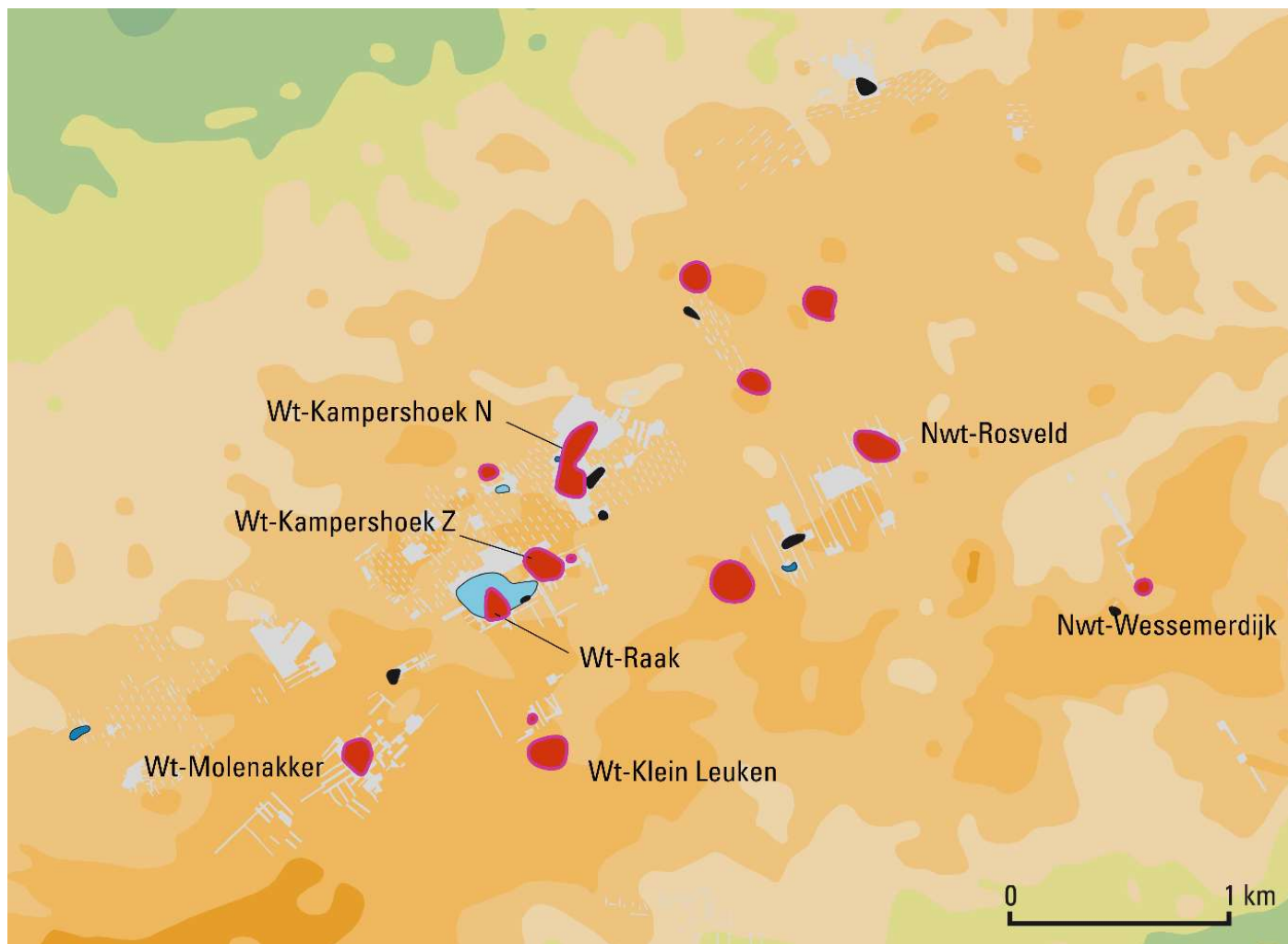
PLUIMGIERST

HAVER, ROGGE

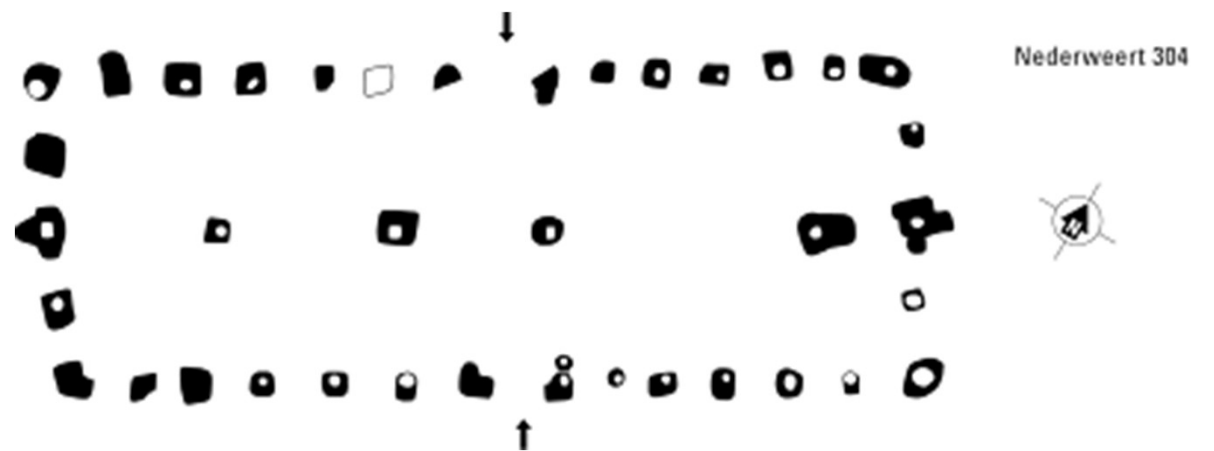
EMMERTARWE

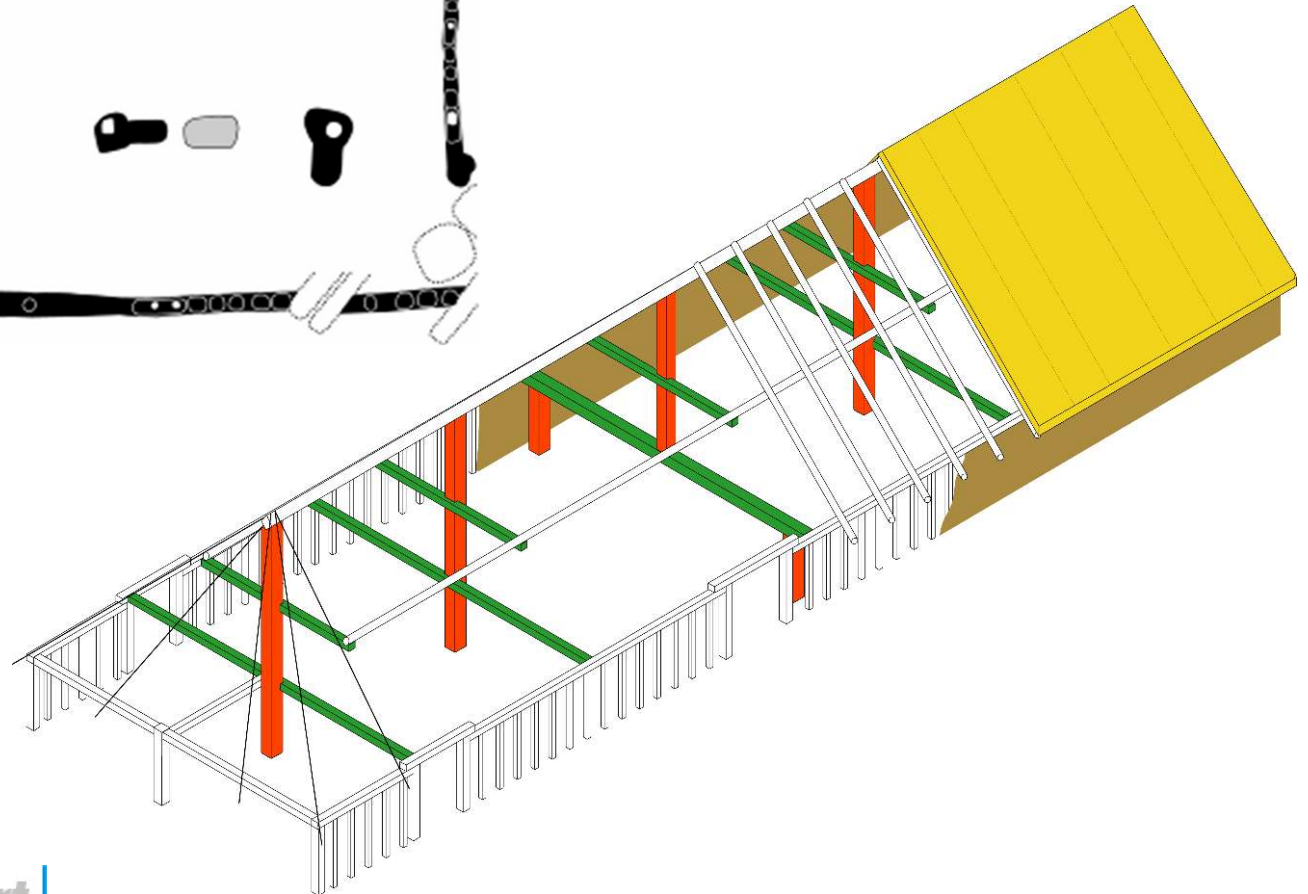
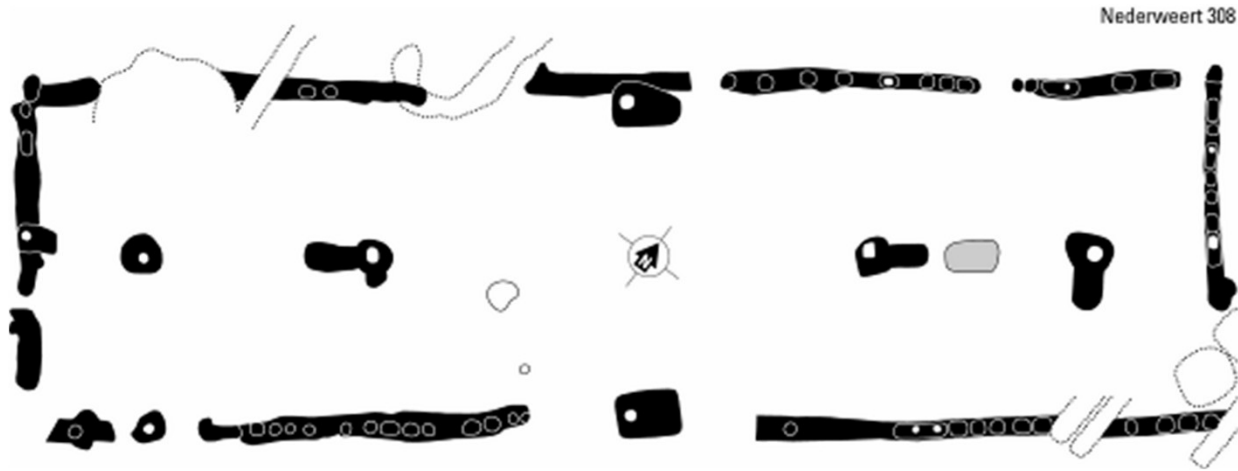
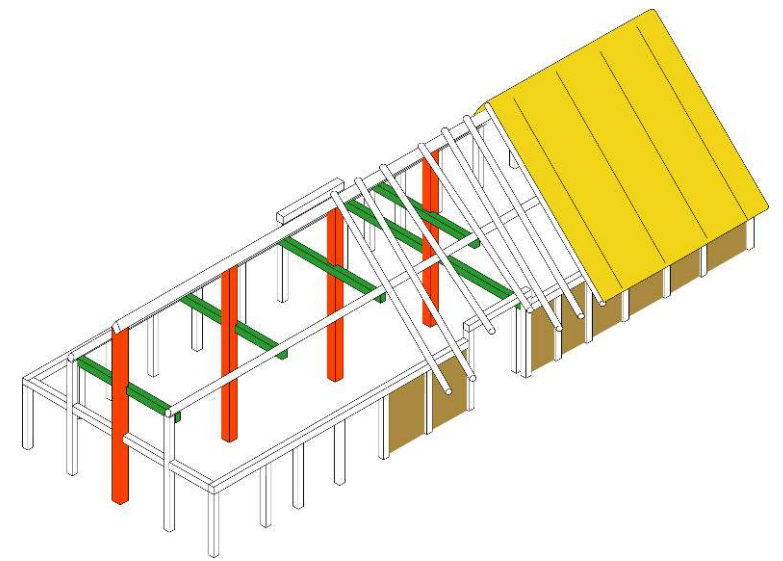
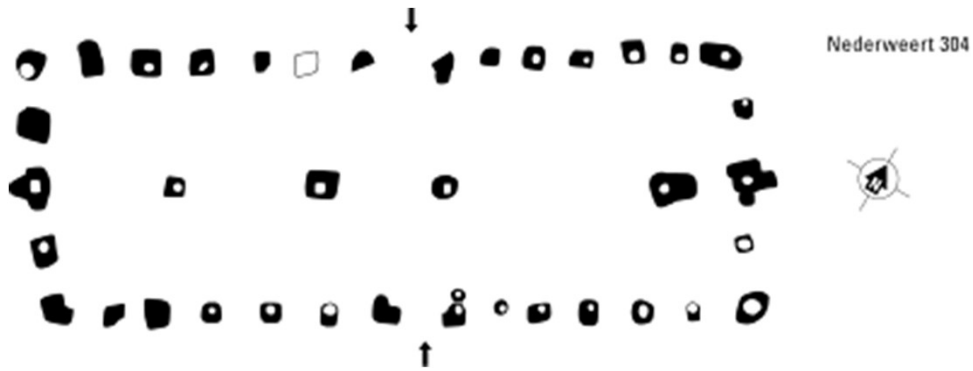

bevolking in gemeente Weert en Nederweert (207 km²)

- Romeinse tijd	≈2100-2500	10-12 pers./km ²
- 1796-1844	8205-12062	40-58
- 2026	68532	331 (40-30x Romeins)

huisplattegrond in opgraving Kampershoek Noord

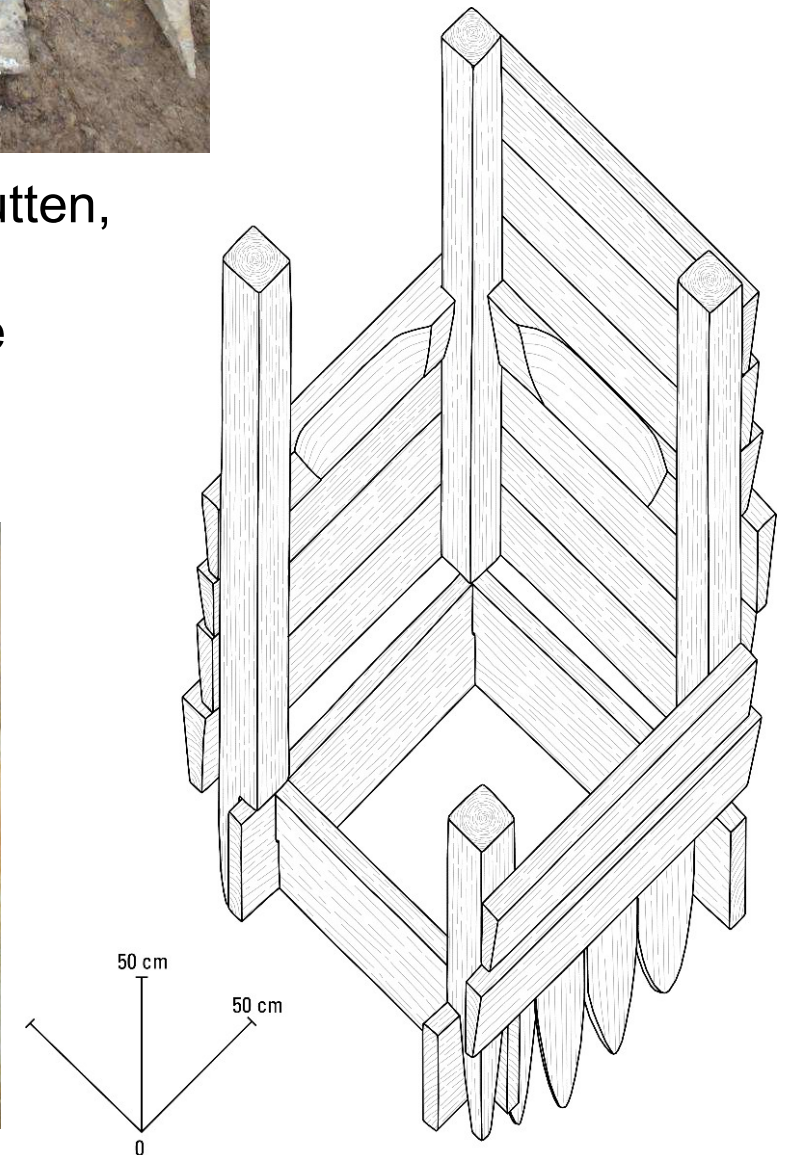

huizen uit

- late 1ste/2de eeuw na Chr.
19.4 x 6.8 m
- 3de eeuw na Chr.
31.5 x 9.2 m

Romeinse waterputten,
vierkant/eiken
dendrochronologie

geïmporteerde goederen

- aardewerk (Frankrijk, Duitsland)
- wijn, olijfolie (Italië, Spanje)
- maalstenen (Eifel)

- Latijn lezen en schrijven
- 'Romeinse' gebruiken
- via dienst leger

Laat-Romeinse tijd

270-450 na Chr.

Romeinse rijk valt langzaam uiteen

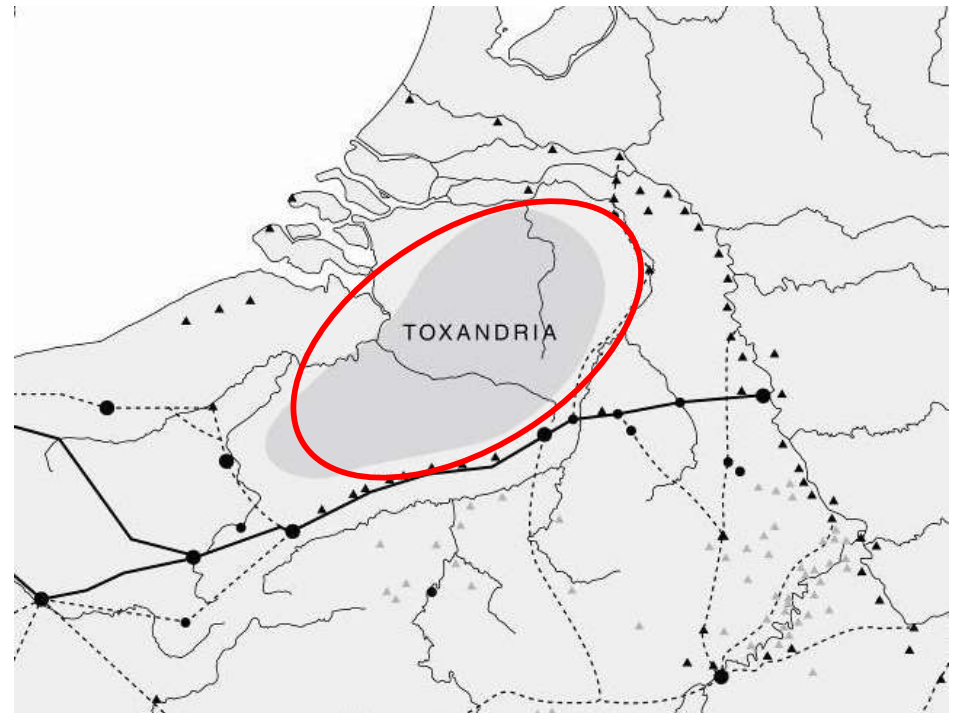
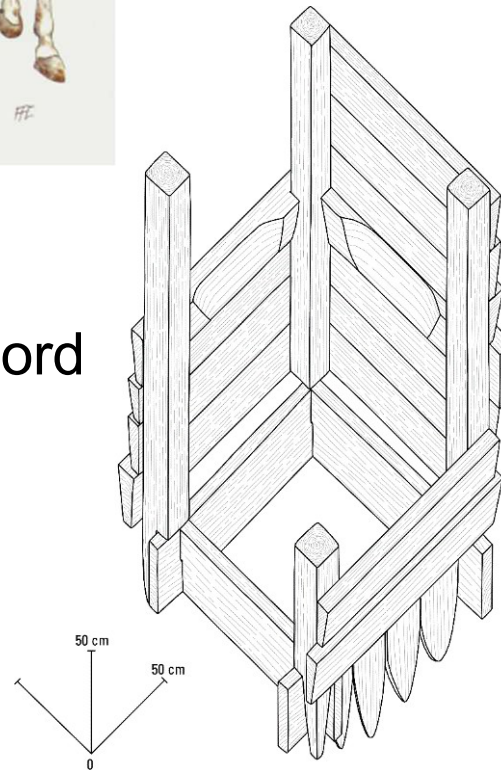
nauwelijks bewoning in Zuid-Nederland

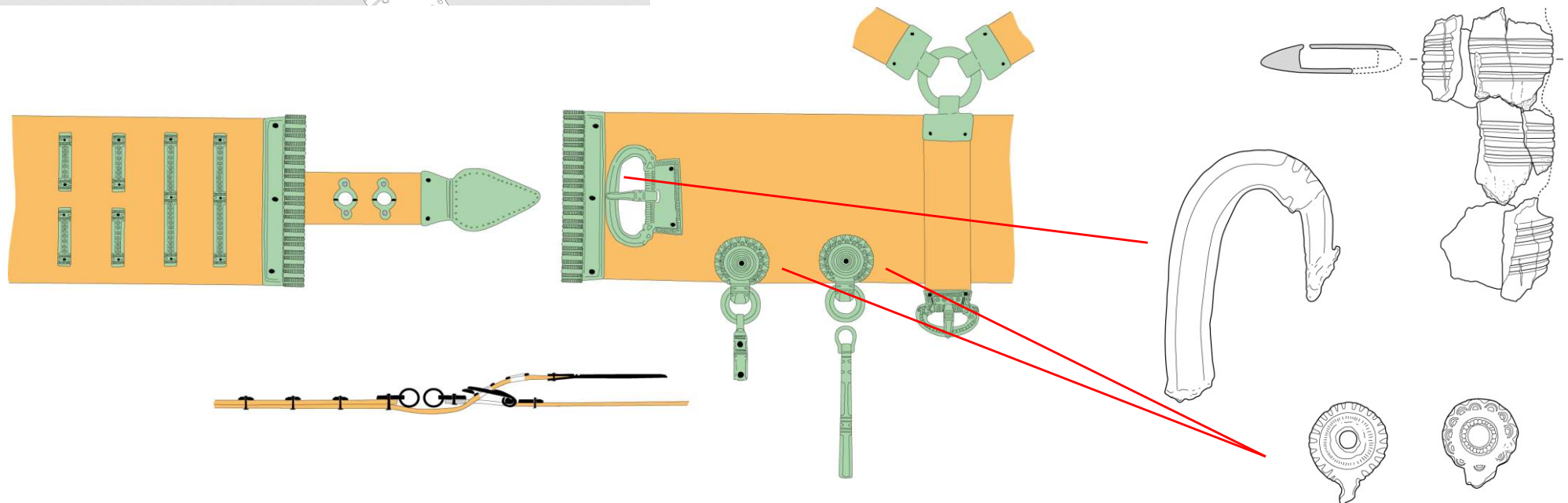

- interne conflicten keizers <> tegenkeizers
- plundertochten door Germanen
- ca. 260/270 na Chr. einde bewoning zandgebied

Kampershoek Noord
245 ± 12 na Chr.

hooguit kleinschalige, kortdurende bewoning grafveld Nederweert-Randweg West

Vroege en Volle Middeleeuwen

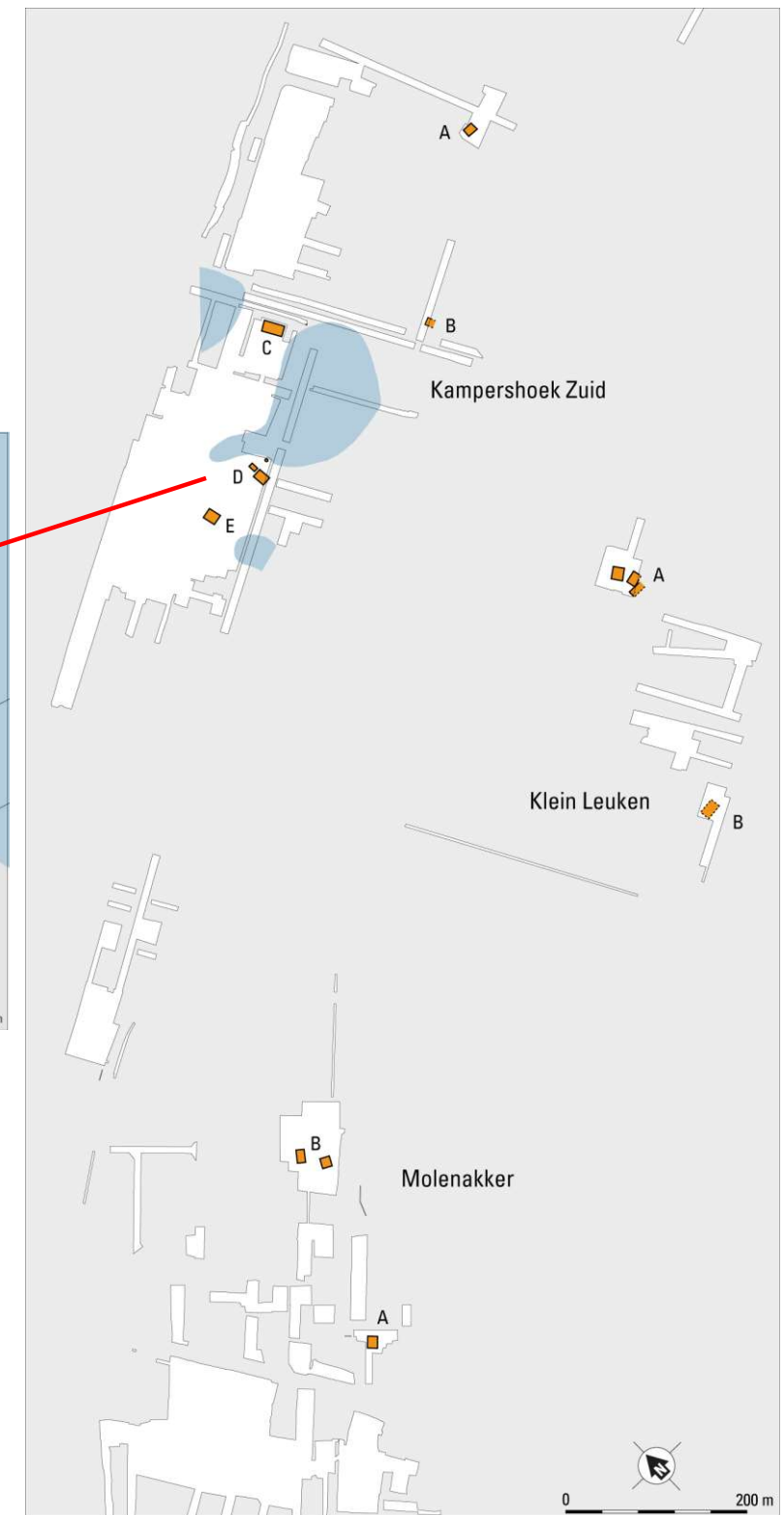
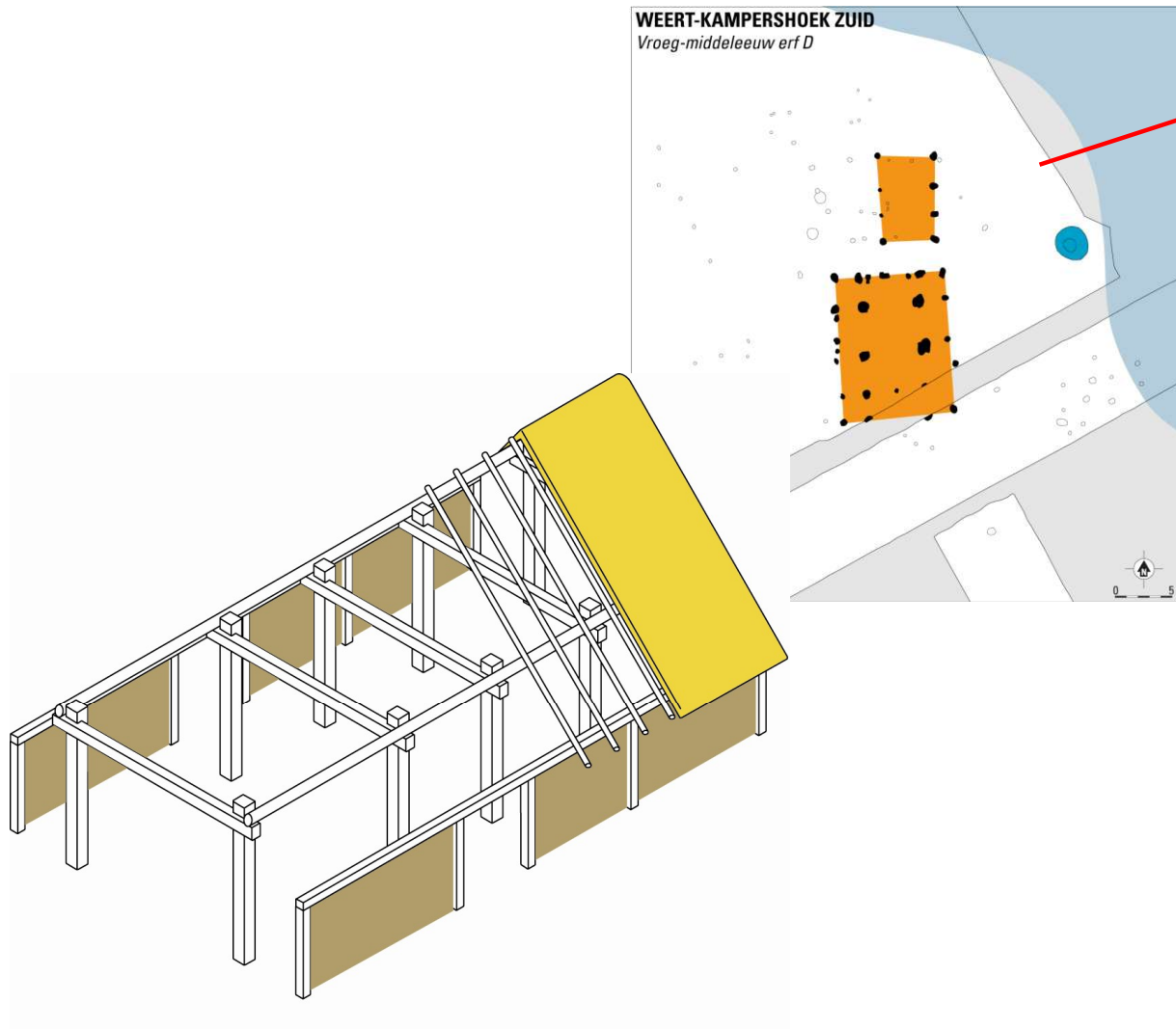
600-1050 en 1050-1300 na Chr.

boeren in een wereld met monniken en 'ridders'

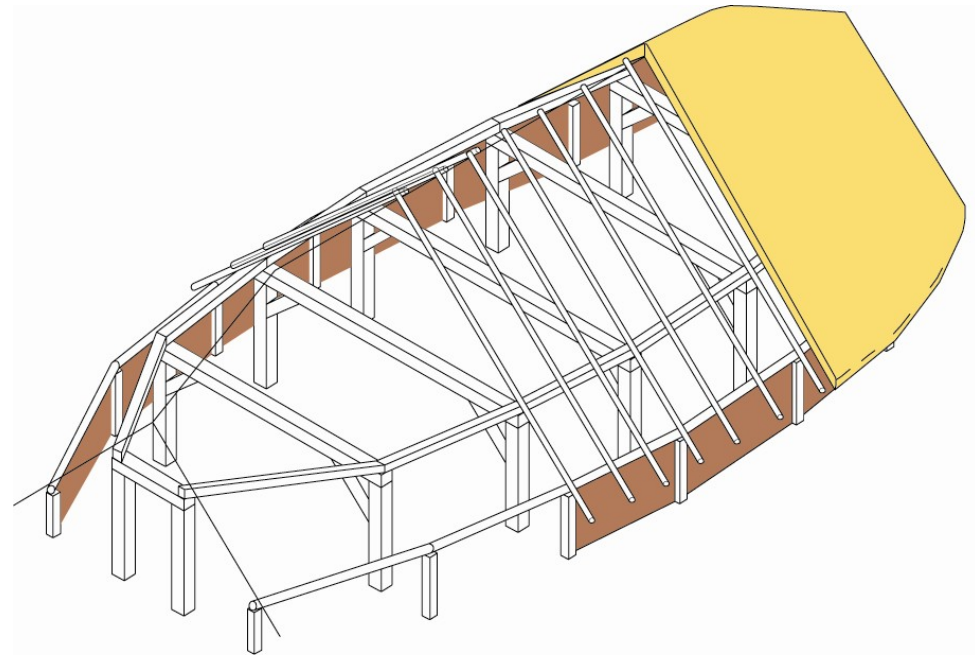
situatie ± 700 na Chr.

- herontginning
- verspreide erven
- elk met boerderij, schuurtje, waterput
- als prehistorische van 'zwervende erven'

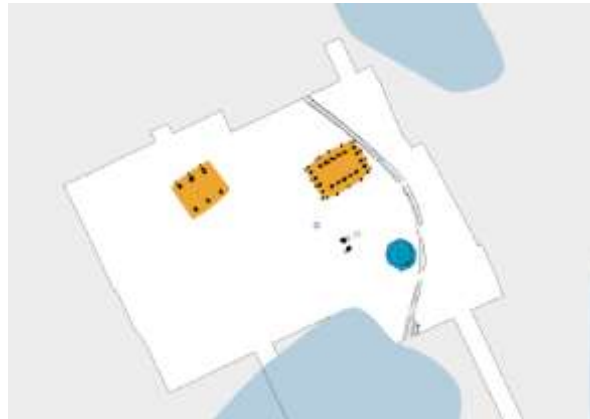
1000-1200 Volle Middeleeuwen

- grotere boerderijen en schuren
- 'bootvormig'

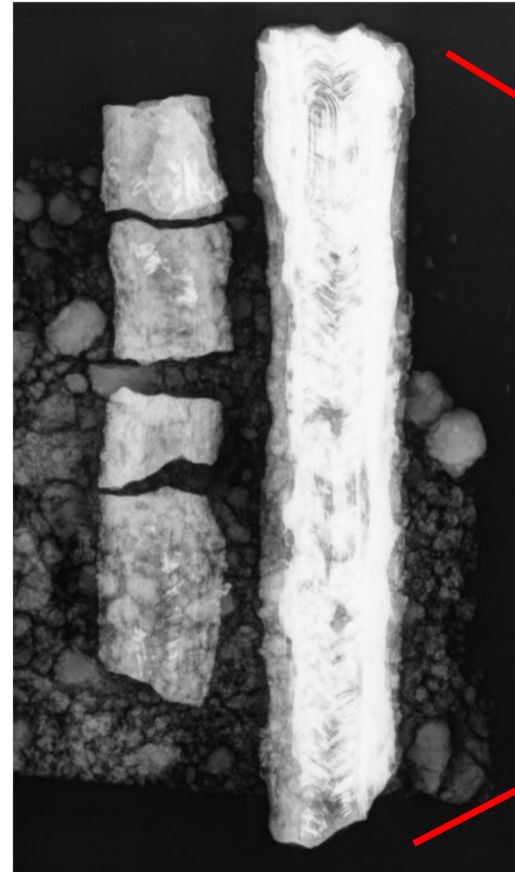
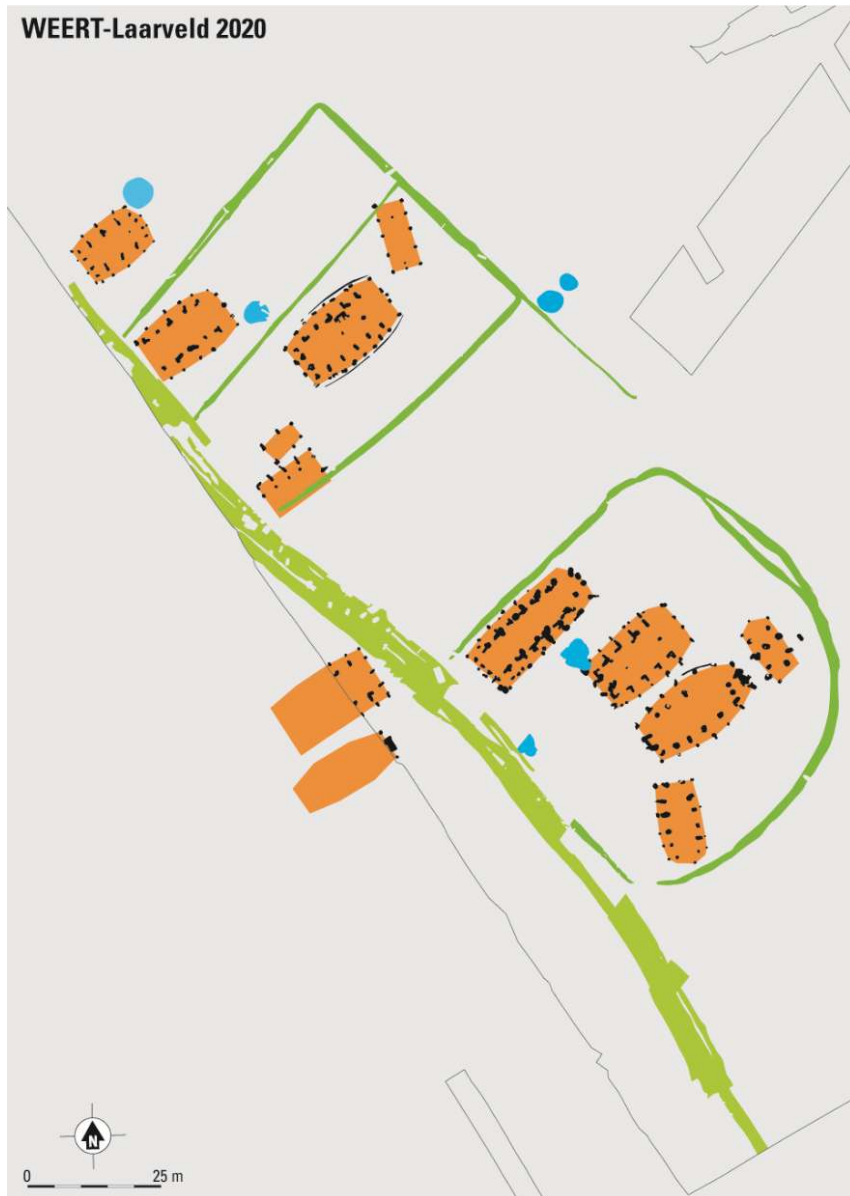

vijf erven /gehuchten Nederweert-Rosveld

- sterk verschillende omvang en uitleg
- deels chronologisch bepaald
- ook invloed grondeigenaren?
kloosters, adel

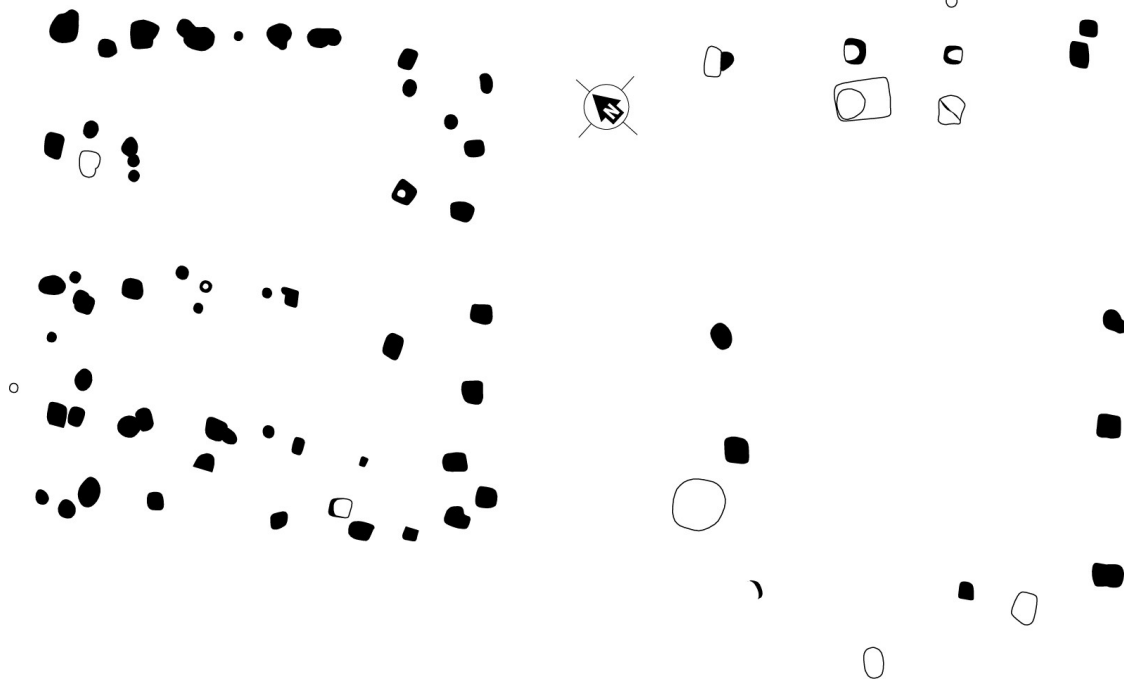

Weert-Laarveld 'gewone' boerderij-erven met bijzondere vondst in waterput: zwaardkling

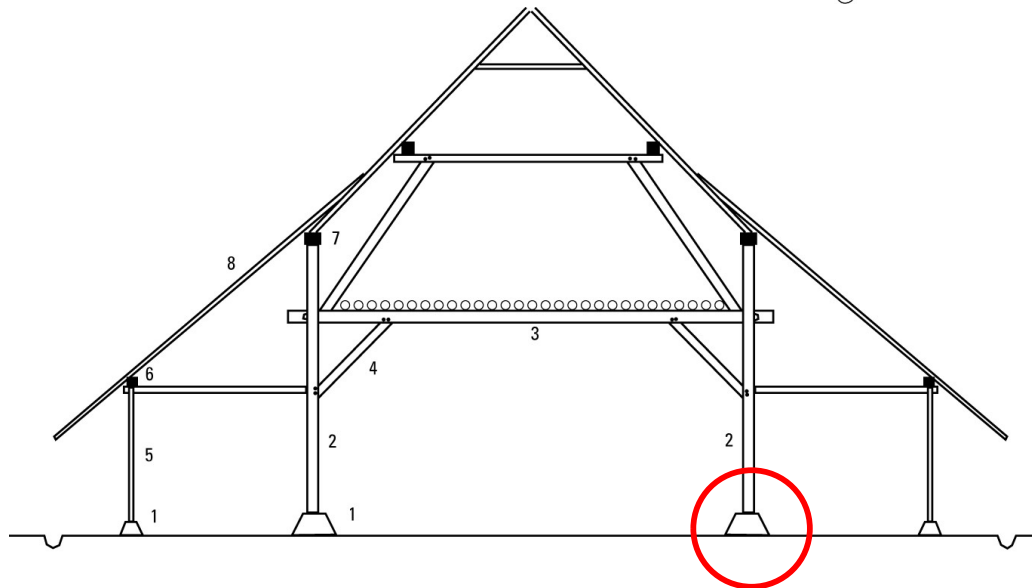

Nederweert 102

Nederweert 114

13de eeuw
 ingraven gebintstijlen stopt
 fundering op poeren,
 sporen van huizen verdwijnen

1250-1300 boerderijen 'archeologisch onzichtbaar'

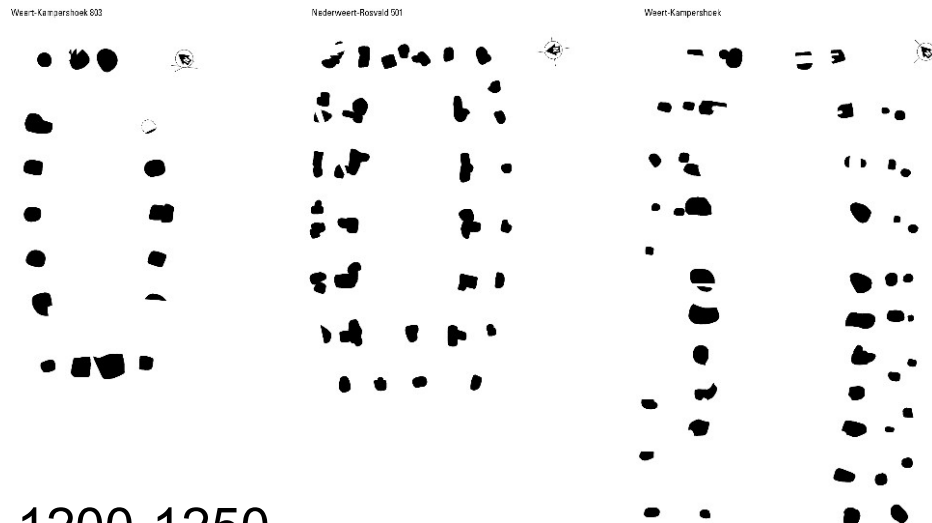
- 1242 Willem van Horne erft van Dirk van Altena
- domicilium (versterkte) hoeve Weert
wrsch. Aldenborgh
- 1295 conflict met St. Servaas
- 1296 graven Boshover- of Weerterbeek
- 1430 bouw Nijenborgh

Weert-Kampershoek Noord/St. Sebastiaanskapelstraat

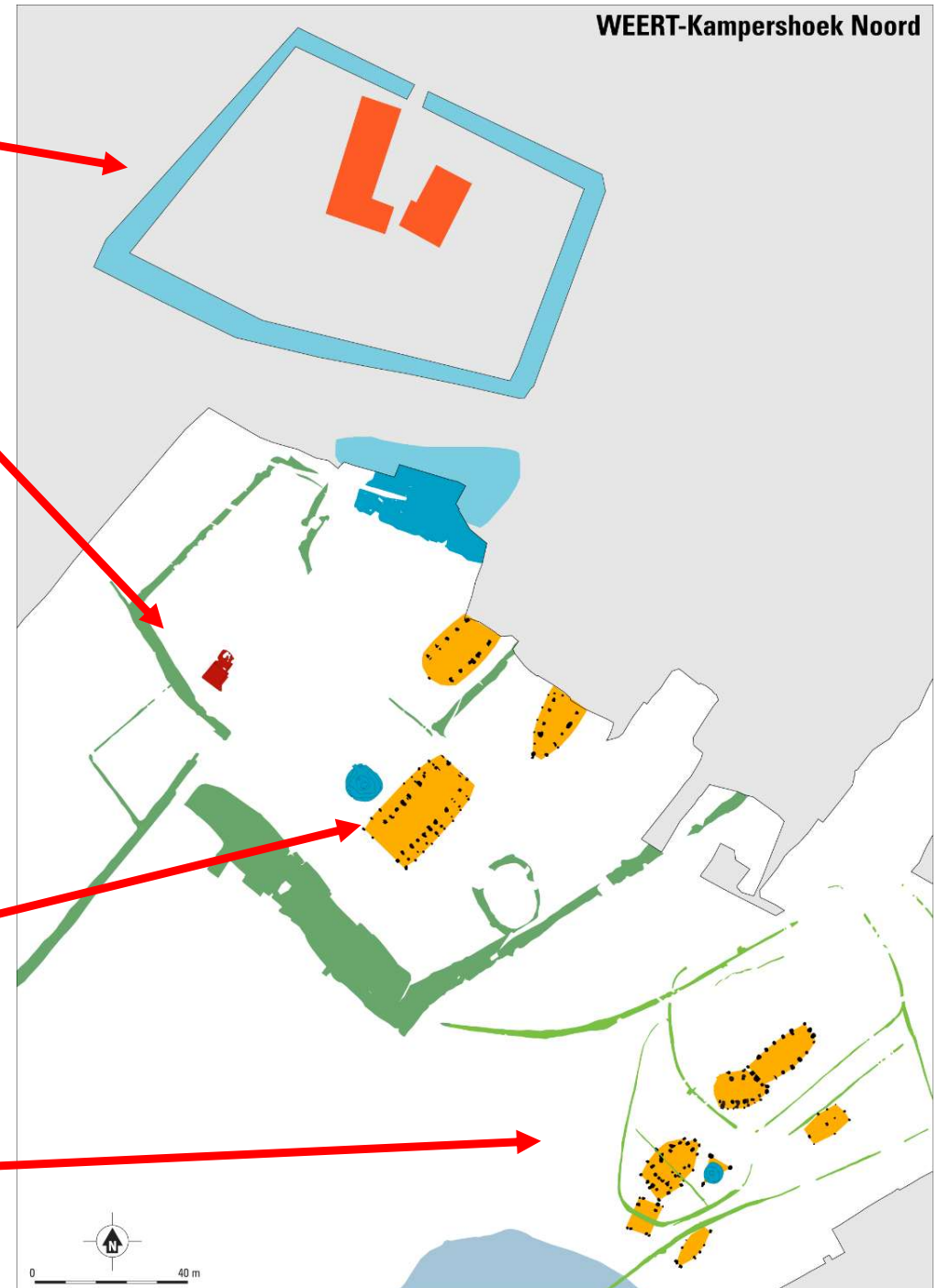
Uitwijk/Plucksackhof
versterkt vanaf ca. 1600?

1400-1500?
stenen kelder van (stenen) boerderij

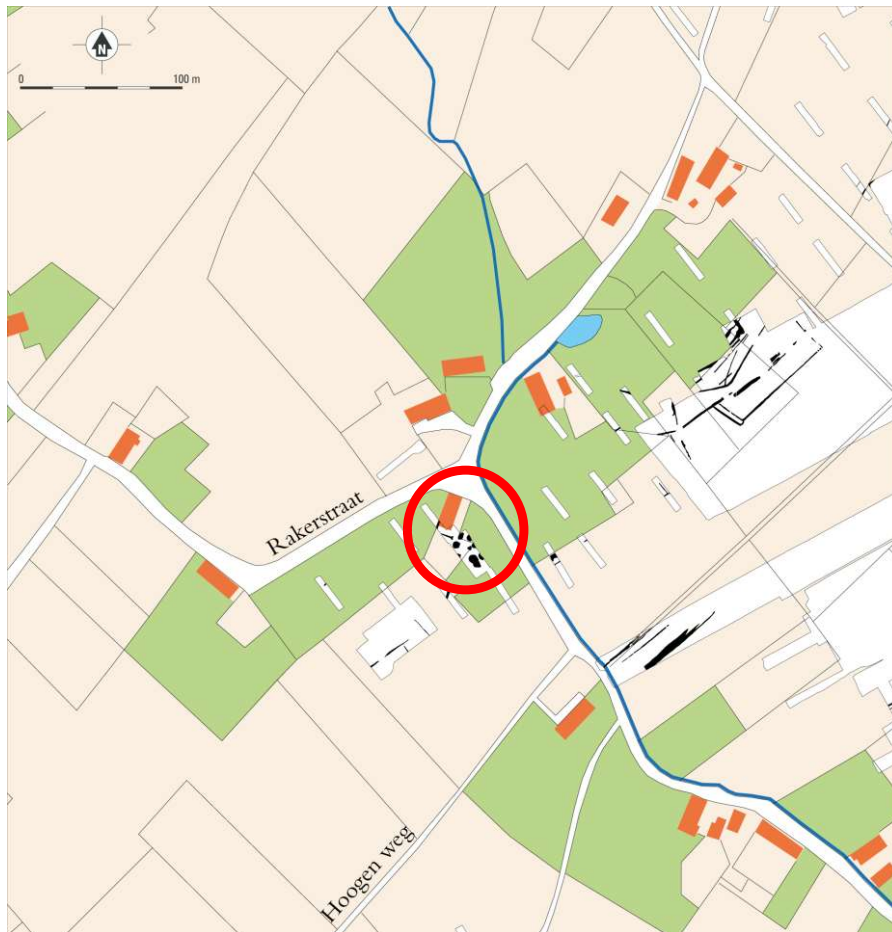

1200-1250
zeer grote boerderij, ca. 28 x 16 m
binnen omheind erf

1150-1250
twee kleine erven

boerderijen 14de eeuw en later
'onder' 19de/20ste-eeuwse erven
voorbeeld Weert-Raak

EINDE